



کزارش مطالعه اکتشافی پیرامون

«بررسی موافع و راهکارهای دریافت تسهیلات از بانک ها»

مجری طرح:

حجت‌الله میرزاچی

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران



کزارش مطالعه‌کننده‌ی پیرامون

«بررسی موافع و راهکارهای دریافت تسهیلات از بانک‌ها»

مجری:

حجت‌الله میرزاوی

فهرست مطالب

۱	- مقدمه.....
۲	- اهمیت موضوع تسهیلات بانکی
۳	- نقش تسهیلات بانکی در تأمین مالی بنگاههای اقتصادی در ایران
۴	- عملکرد بانکهای در ارائه تسهیلات مالی.....
۵	- بررسی سهم استان‌های مختلف در دریافت تسهیلات بانکی
۶	- شرایط اعطای تسهیلات مالی.....
۷	- هزینه مبادله وام‌گیری.....
۸	- موانع دریافت تسهیلات
۹	- تسهیلات تکلیفی.....
۱۰	- راهکارهای بهبود شرایط اعطای تسهیلات.....
۱۱	- پیشنهادات پژوهشی
۱۲	ضمایم.....
۱۳	- مشخصات پژوهش‌های علمی.....
۱۴	- فرم‌های بازخوانی کتابها، پایان نامه ها و مقالات پژوهشی.....
۱۵	- فهرست مقالات و گزارش‌های رصد شده.....

فهرست جداول

جدول ۱ - کل مانده تسهیلات و سپرده‌های ریالی و ارزی بانک‌ها و مؤسسه اعتباری توسعه ۱۵
جدول ۲ - سهم بانک‌های خصوصی و خصوصی شده از سرفصل‌های دارایی و اقلام زیر خط ۱۶
جدول ۳ - سهم بانک‌های دولتی و تخصصی از سرفصل‌های دارایی و اقلام زیر خط ۱۷
جدول ۴ - سهم تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری خصوصی به بخش‌های مختلف ۱۹
جدول ۵ - سهم اعتبارات دریافتی از کل نظام بانکی توسط بخش تولید کشور از سال ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۰ ۲۰
جدول ۶ - سهم تسهیلات و سپرده‌های بانکی استان‌ها ۱۳۸۵-۱۳۹۱ ۲۳
جدول ۷ - تسهیلات بانکی سرانه استان‌ها ۱۳۸۹-۱۳۹۱ ۲۵
جدول ۸ - مقایسه فرآیند و شرایط اعطای وام بانک‌های ایرانی و خارجی ۲۹
جدول ۹ - ارزیابی تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده از مولفه‌های محیط کسب‌وکار در پاییز ۱۳۹۲ ۳۵
جدول ۱۰ - ارزیابی ۳۱۵ تشکل اقتصادی سراسر کشور از مولفه‌های محیط کسب‌وکار در پاییز ۱۳۹۲ ۳۵
جدول ۱۱ - مشخصات پژوهش‌های علمی ۴۴

فهرست نمودارها

نمودار ۱ - سهم دارایی گروه‌های بانکی از کل دارایی در شبکه بانکی ۱۲
نمودار ۲ - رشد دارایی گروه‌های بانکی ۱۳
نمودار ۳ - روند سهم و ترکیب تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی ۱۳
نمودار ۴ - فرآیند خدمات رسانی بانک‌ها به صنایع در ایران ۲۸

۱- مقدمه

گزارش پیش رو نتایج پژوهش اکتشافی در موضوع " بررسی موانع و راهکارهای دریافت تسهیلات از بانکها" است که به سفارش اتاق بازرگانی صنایع و معادن تهران انجام پذیرفته است. در این گزارش تلاش شده است مقالات، کتب، گزارش‌ها و طرح‌های پژوهشی مرتبط با موضوع، که تاکنون انجام پذیرفته‌اند مورد بازخوانی قرار گرفته و نکات کلیدی به همراه نتایج و پیشنهادهای برآمده از آن به صورت مجلمل بررسی شود.

بدین منظور در مرحله نخست، برای دستیابی به این منظور پایگاه‌های علمی و اطلاعاتی داخلی زیر، مورد جستجو و کندوکاو قرار گرفتند:

- بانک تخصصی نور(www.noormags.com)
- پرتال جامع علوم انسانی (www.ensani.ir)
- بانک مقالات علمی جهاد دانشگاهی (www.sid.ir)
- سایتهاي مجلات علمي-پژوهشی و علمی-ترويجی (www.magiran.com)
- بانک مقالات و داده‌های اقتصادی ایران (IELDB)
- نمایه‌های تخصصی
- بانک مدارک علمی ایران (www.irandoc.ac.ir)
- کتابخانه مرکزی، مرکز اسناد و تامین منابع علمی دانشگاه تهران (<http://library.ut.ac.ir/>)
- موسسه پژوهش‌های پولی و بانکی
- موسسه پژوهش‌های بازرگانی
- معاونت اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارائی
- مرکز بررسی‌های اقتصادی اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران

در مرحله دوم، مقالات و گزارش‌های استخراج شده در قالب فرم استانداردی که به تصویب کارفرمای محترم رسیده است، بازخوانی و جمع بندی شدند. برای موضوع "شناسایی و کاربرد شیوه‌های تأمین مالی در ایران جمعاً ۸ مقاله، گزارش، طرح پژوهشی و پایان‌نامه مورد بررسی و بازخوانی قرار گرفت که از میان ۵۰ مورد رصد شده بر اساس قرابت موضوعی انتخاب شده‌اند. نتایج بازخوانی هر یک از آنها در فرم‌های بازخوانی مذکور در پیوست گزارش منعکس شده است.

در گام سوم، هر یک از موارد بررسی شده در قالب یک جدول تطبیقی نمایش داده شده است تا ضمن ترسیم یک شمای کلی از ویژگی‌های مهمترین مطالعات انجام شده در حوزه مورد بررسی، کاستی‌ها و نیازهای پژوهشی آتی در این حوزه‌ها را آشکار سازد.

بر این اساس ابتدا به بیان اهمیت موضوع تسهیلات بانکی و نقش آن در تأمین مالی بنگاه‌های اقتصادی پرداخته و پس از آن با بکارگیری آمار و داده‌های موجود، عملکرد بانک‌ها در ارائه تسهیلات مالی نمایش داده می‌شود. در ادامه، شرایط اعطای تسهیلات مالی در ایران و هزینه مبادله اخذ وام مطرح شده است. موانع دریافت تسهیلات در

بخش بعدی مورد توجه قرار گرفته و سپس راهکارهایی برای بهبود شرایط اعطای تسهیلات ارائه شده است. تمامی این بخش‌ها مبتنی بر مطالعات پژوهشی موجود می‌باشد و در انتها نیز پیشنهادات پژوهشی، با توجه به خلاصه مشاهده شده ارائه شده‌اند.

۲- اهمیت موضوع تسهیلات بانکی

رشد اقتصادی و توسعه بخش صنعت بدون توسعه مالی امکان‌پذیر نیست و لازمه موفقیت توسعه اقتصادی یک کشور، دارا بودن سیستم بانکداری فعال و سالم است. در واقع سیستم بانکی، نهاد واسطی است که می‌تواند مازاد منابع را با مازاد مصارف ملی به صورت بهینه مرتبط کند و با توجه به اینکه ایجاد بستر مناسب برای رشد و توسعه اقتصادی، نیازمند سرمایه‌گذاری کافی در بخش‌های اقتصادی است و این سرمایه‌گذاری‌ها نیاز به تأمین مالی دارند. لذا بانک‌ها می‌توانند از طریق هدایت پس‌اندازها به سمت سرمایه‌گذاری‌ها، رشد اقتصادی را تنظیم کنند. نظام بانکداری ایران فاصله زیادی با تحولات صنعت بانکداری جهان دارد.

بانک‌های موجود در ایران به علت ساخت دولتمدارانه و نبود فضای رقابتی، وجود مشکلات مدیریتی و روش‌های اجرای قدیم، پاسخگوی واقعی نیازهای سریعاً در حال تغییر مشتریان و تسهیل در امور آنها نیست و تا حدود زیادی باعث نادیده انگاشتن نیازهای مشتریان است. این روند باعث شده است تا بخش واقعی اقتصاد از جمله بخش صنعت و معدن کشور نتواند همپای تحولات صنعتی جهان گام بردارد. دنیای نو طالب بانکداری مدرن، با سرعت، پاسخگو، کارا و اثربخش است و تضمین ثبات اقتصادی کشور نیازمند صنعت بانکداری و با ویژگی‌های مذکور است؛ صنعتی که علاوه بر کاهش هزینه‌های اطلاعاتی و نظارتی، هزینه‌های عملیاتی خود را نیز به حداقل برساند و توسعه بخش واقعی را موجب شود.

در کشورهای توسعه‌نیافته، مشکل و تنگنای محوری در فرآیند تبدیل پس‌اندازها به سرمایه است. در این جوامع هم پس‌انداز اندک است و هم قدرت جمع‌آوری منابع پس‌انداز و تراکم آن ضعیف است و تبدیل وجوده پس‌انداز به سرمایه‌های مولد و تولیدی از همه ضعیفتر است؛ زیرا نرخ بازگشت سرمایه و سود به دلیل رانت‌های غیرمولد در بخش‌های خدمات زائد و خرید و فروش کالا بسیار بالاست و جایی و انگیزه‌ای برای سرمایه‌گذاری‌های مولد اقتصادی باقی نگذاشته است.

۳- نقش تسهیلات بانکی در تأمین مالی بنگاه‌های اقتصادی در ایران

هدف اساسی کلیه بانک‌های تجاری، جمع‌آوری پساندازهای اشخاص حقیقی و حقوقی و اعطای تسهیلات به سازمان‌ها و شرکت‌های مختلف تولیدی، خدماتی، صنعتی و غیره می‌باشد. سیستم‌های بانکی در هر کشور یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر رشد اقتصادی آن کشور محسوب می‌شوند. کارکرد صحیح این سیستم منوط به استفاده صحیح از منابع جمع‌آوری شده است. در صورتیکه سیستم بانکی بتواند منابع جمع‌آوری شده را به نحو مطلوبی تخصیص دهد، قطعاً وظیفه اصلی خود را که کمک به رشد و توسعه اقتصادی است به نحو مطلوب انجام داده است. این امر مستلزم بررسی و ارزیابی صحیح دریافت‌کنندگان تسهیلات می‌باشد (منصوری و آذر، ۱۳۸۱).

بطور کلی شاکله نظام بانکی هر کشور به ساختار نهادی و ماهیت بانک مرکزی آن کشور بستگی دارد. اگر بانک مرکزی مستقل باشد و نظارت‌ها و کنترل‌های هوشمندانه و مدبرانه (طبق نیاز بخش حقیقی) اعمال کند و تنها ثبات، رشد و توسعه کشور وجه همتیش باشد نظام بانکی و بانک‌های تحت هدایت و کنترل آن هم می‌توانند به عنوان بازوی پولی و مالی اقتصاد کشور حامی تولید و رشد باشند و توسعه اقتصادی کشور را تسهیل کنند (شاکری، ۱۳۹۲).

در کشور ما به دلیل توسعه نیافتگی بازارهای مالی و نبود تنوع در ابزارهای مالی، عدمه مسئولیت تأمین مالی بر عهده سیستم بانکی می‌باشد. اما باید اذعان نمود ظرفیت سیستم بانکی برای تأمین مالی تولید محدود است. (احمدیان، ۱۳۹۲).

به طور کلی و بر اساس مقررات، اعطای تسهیلات بانکی به بخش صنعت و سایر بخش‌ها، به دو طریق انجام می‌شود:

۱- بر اساس مصوبات شورای پول و اعتبار، که همه‌ساله سهم بخش‌های مختلف از کل تسهیلات غیردولتی مشخص می‌شود و معمولاً این مصوبات به طور کامل تحقق نمی‌یابد.

۲- بر اساس بودجه سالانه که در قالب تسهیلات تبصره‌ای و تکلیفی تعیین و برای اجرا به سیستم بانکی ابلاغ می‌شود.

تسهیلات اعطایی بانک‌ها از نظر کیفی در سه طبقه زیر قرار می‌گیرند (هیبتی و طایفه‌تقی‌لو، ۱۳۸۵):

۱. تسهیلات جاری

۲. مطالبات سررسید گذشته

۳. مطالبات عموق (کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلند‌مدت)

بررسی وضعیت نرخ سود تسهیلات اعطایی و مطالبات سررسید گذشته و عموق پنج بانک عمدۀ تجاری کشور بیانگر آن است که با کاهش نرخ سود تسهیلات اعطایی، نسبت مطالبات سررسید گذشته و عموق به تسهیلات اعطایی افزایش یافته است (امیری، ۱۳۸۵).

در وضعیتی که سیستم بانکی با کمبود منابع لازم برای اعطای تسهیلات مواجه است و میزان تقاضای کشور بیش از منابع بانک‌ها است، کاهش نرخ سود تسهیلات تنها باعث افزایش تقاضای تسهیلات بانکی و ایجاد نوعی رانت اقتصادی شده که زمینه‌های فساد مالی را تقویت می‌نماید (امیری، ۱۳۸۵).

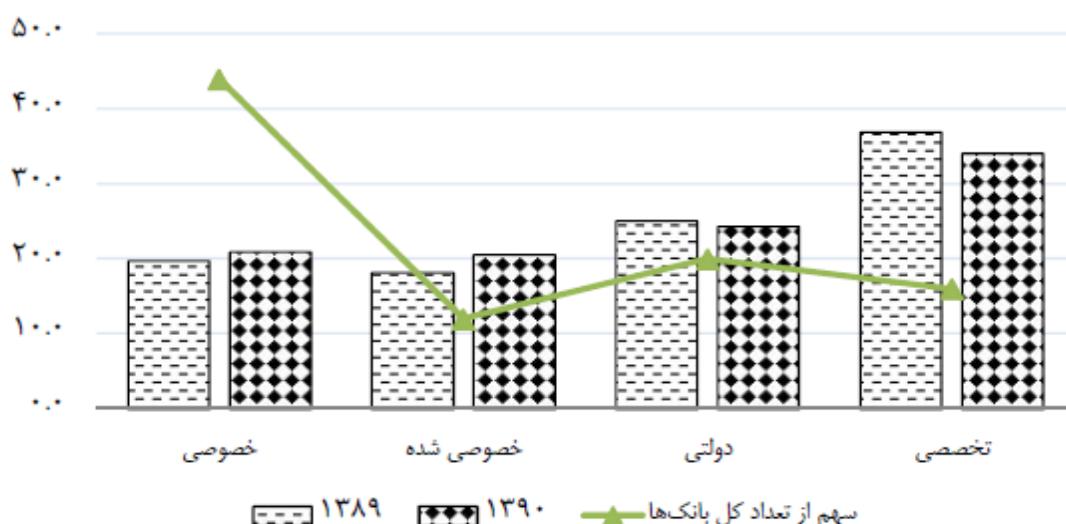
شدت جیره‌بندی در کنترل‌های دستوری تسهیلات موجب پیدایش بازار سیاه اعتبارات در کنار بازار رسمی دولتی می‌شود. تفاوت نرخ سود برای اعتبارات بین بازار رسمی و غیررسمی می‌تواند تا چند برابر باشد. در بازار کنترل شده دستوری، کاهش نرخ بهره رسمی برای تسهیلات و یا کاهش نرخ بهره سپرده‌گذاران هر دو اثر سوئی بر سطح سرمایه‌گذاری دارد و نمی‌تواند در خدمت افزایش سرمایه‌گذاری باشد. چاره موضوع، اصلاحات ساختاری در جهت ادغام بازار غیررسمی در بازار رسمی است که ضمن افزایش حجم اعتبارات و گسترش عملیات مالی، نه تنها بهره‌وری خود بخش مالی را افزایش می‌دهد، بلکه همراه با کاهش نرخ بهره حاکم در اقتصاد است (ختایی و سیفی‌پور، ۱۳۸۴).

در بیشتر سال‌های پس از اجرای قانون عملیات بدون ربا، نرخ تورم بالاتر از نرخ‌های سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت و بلندمدت و همچنین بالاتر از نرخ سود تسهیلات بانک‌ها به خصوص در بخش‌های کشاورزی، صنعت و معدن و مسکن بوده است. این وضعیت از یک طرف متراծ با وضعیت سرکوب مالی و تضعیف واسطه‌گری مالی و از طرف دیگر، موجب ایجاد صف از سوی متقاضیان دریافت تسهیلات شده است. در این شرایط سهمیه‌بندی اعتبارات بین بخش‌های اقتصادی و تخصیص تسهیلات به صورت تکلیفی به طرح‌های با اولویت اجتماعی بالاتر و بخش‌های تحت حمایت از جمله تدبیر سیاست‌گذاری بوده است (ختایی و سیفی‌پور، ۱۳۸۴).

۴- عملکرد بانک‌های در ارائه تسهیلات مالی

کل دارایی‌های شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۹۰ به میزان ۵۶۰۷۲۷۷ میلیارد ریال بوده است که در مقایسه با سال ۱۳۸۹ با رشد ۱۹/۸ درصدی مواجه شده است. البته رشد واقعی دارایی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۹۰ در مقایسه با سال ۸۹، ۱/۵ درصد بوده است. در این میان بانک‌های خصوصی با داشتن سهم ۴۴ درصدی در تعداد کل بانک‌های موجود در شکور، سهم ۲۰/۹ درصدی از کل دارایی شبکه بانکی کشور را به خود اختصاص داده است. از سوی دیگر بانک‌های خصوصی شده علیرغم اینکه کمترین سهم در تعداد کل بانک‌های موجود در کشور به میزان ۱۲ درصد را دارند، اما آنها نیز دارای سهمی معادل بانک‌های خصوصی یعنی ۲۰ درصد از کل دارایی شبکه بانکی را به خود اختصاص داده‌اند.

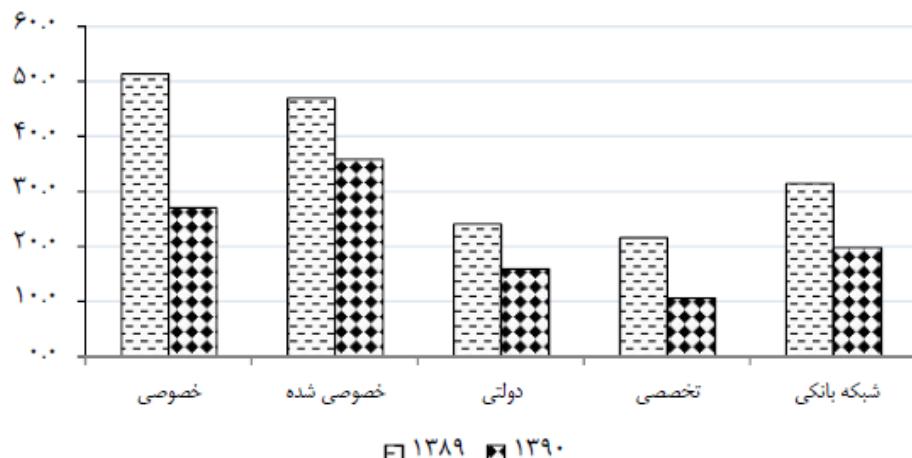
نمودار ۱- سهم دارایی گروه‌های بانکی از کل دارایی در شبکه بانکی (درصد)



مأخذ: احمدیان (۱۳۹۲)

آنچنان که مشاهده می‌شود، روند رشد دارایی‌ها در سال ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۸۹ کاهشی بوده است. دلیل عمده آن، کاهش در رشد تسهیلات اعطایی بوده است. در این میان بانک‌های تخصصی بیشترین کاهش در رشد دارایی را تجربه کرده‌اند. به طوری که رشد دارایی برای این گروه بانکی از ۲۱ درصد در سال ۱۳۸۹ به ۱۰ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است. عمده دلیل کاهش شدید رشد دارایی در این گروه، کاهش رشد مطالبات از شبکه بانکی و کاهش رشد تسهیلات اعطایی بوده است.

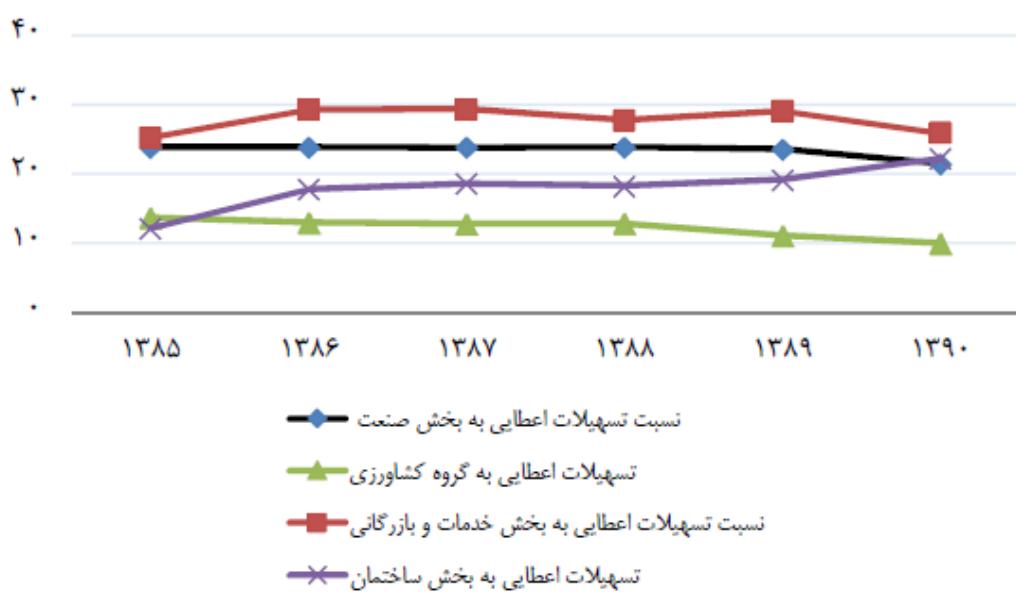
نمودار ۲- رشد دارایی گروههای بانکی (درصد)



مأخذ: احمدیان (۱۳۹۲)

علیرغم اینکه بانک‌های خصوصی بیشترین سهم در تعداد بانک‌های کشور را دارند، اما کمترین سهم را در تسهیلات اعطایی داشته‌اند. به طوری که سهم تسهیلات اعطایی برای این گروه بانکی در سال ۱۳۹۰، ۲۰ درصد از کل تسهیلات اعطایی شبکه بانکی کشور بوده است. از بعد منابع نیز بانک‌های خصوصی شده علیرغم داشتن کمتر سهم از نظر تعداد بانک‌های موجود در شبکه بانکی کشور، ۳۶ درصد از کل سپرده‌های موجود در شبکه بانکی را داشته‌اند. به همین دلیل نیز بیشترین سهم در تسهیلات اعطایی را نیز داشته‌اند.

نمودار ۳- روند سهم و ترکیب تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی (درصد)



مأخذ: احمدیان (۱۳۹۲)

بررسی سهم تسهیلات بخشی نیز بیانگر این است که عمدۀ تسهیلات اعطایی در صنعت بانکی کشور به بخش‌های زودبازدۀ و پرسود اختصاص یافته است. به طوری که سهم تسهیلات اعطایی به بخش خدمت و بازرگانی بیش از سایر بخش‌های اقتصادی بوده است. در این میان بخش کشاورزی کمترین سهم تسهیلات اعطایی را داشته است.

باید توجه داشت که رشد مانده تسهیلات اعطایی بانک‌ها هنگامی مطلوب است که موجب افزایش توان و ظرفیت تولیدی شود و این امکانپذیر نیست مگر اینکه منابع بانکی در جریان سرمایه‌گذاری قرار گرفته و منجر به افزایش سرمایه‌گذاری، به خصوص سرمایه‌گذاری در بخش‌های زیربنایی و کلیدی شود. در غیر اینصورت نه تنها موجبات رشد اقتصادی را فراهم نمی‌کند، بلکه با سرازیر شدن منابع بانکی در بخش‌های غیرتولیدی، صرفاً سبب افزایش تقاضا شده و از آنجا که این اعتبارها تأثیر چندانی در افزایش تولید نداشته‌اند، موجب تشدید تورم و افزایش سطح عمومی قیمت‌ها می‌شود.

به عبارت دیگر، در صورتی که رشد مانده تسهیلات بانکی موجب رشد سرمایه‌گذاری و افزایش توان تولید کشور نگردد، نه تنها یک عامل مطلوب نبوده بلکه خود موجب بروز نابسامانی‌های اقتصادی از قبیل پیشی گرفتن تقاضا بر عرضه، افزایش سطح عمومی قیمت‌ها و شکل‌گیری بخش‌های کاذب، سفت‌هه بازی و دلالی و ... می‌شود.

جدول ۱ - کل مانده تسهیلات و سپرده‌های ریالی و ارزی بانک‌ها و مؤسسه اعتباری توسعه به تفکیک استان در پایان آذر ۱۳۹۲

ردیف.	نام استان	سپرده‌ها	سپرده‌ها با کسر سپرده قانونی	تسهیلات
۱	تهران	۳,۸۹۶,۲۱۸	۳,۵۱۷,۵۰۱	۳,۲۱۴,۴۰۱
۲	اصفهان	۳۶۴,۷۳۵	۳۱۸,۲۲۵	۲۵۶,۹۴۱
۳	خراسان رضوی	۲۲۶,۶۵۲	۱۹۶,۴۸۰	۱۵۶,۶۹۵
۴	مازندران	۱۳۵,۹۲۱	۱۱۸,۱۰۳	۱۵۱,۳۶۵
۵	فارس	۲۵۲,۷۱۰	۲۱۹,۴۷۳	۱۶۰,۹۲۲
۶	خوزستان	۱۹۴,۸۳۰	۱۶۸,۹۶۴	۱۱۱,۸۹۰
۷	آذربایجان شرقی	۱۴۶,۰۴۳	۱۲۶,۵۴۷	۱۳۴,۶۲۲
۸	گیلان	۷۷,۰۴۴	۶۷,۱۱۰	۸۷,۵۱۹
۹	کرمان	۱۲۰,۲۵۰	۱۰۴,۷۶۴	۱۱۵,۰۸۹
۱۰	آذربایجان غربی	۷۱,۱۰۲	۶۱,۴۵۶	۸۰,۶۷۱
۱۱	کرمانشاه	۵۴,۸۴۹	۴۷,۳۵۵	۶۵,۱۰۸
۱۲	بیزد	۶۹,۱۴۰	۶۰,۱۵۸	۶۳,۶۲۴
۱۳	گلستان	۴۹,۵۷۵	۴۳,۰۹۸	۶۳,۷۲۲
۱۴	همدان	۴۶,۰۹۰	۴۰,۰۰۱	۴۵,۸۶۹
۱۵	مرکزی	۵۴,۲۴۹	۴۷,۱۱۰	۴۷,۱۶۶
۱۶	سمنان	۲۷,۹۱۷	۲۴,۳۰۹	۳۱,۶۰۰
۱۷	لرستان	۳۳,۱۰۷	۲۸,۶۳۸	۴۶,۴۲۷
۱۸	اردبیل	۲۹,۴۴۲	۲۵,۴۷۰	۳۷,۹۳۷
۱۹	قزوین	۴۶,۰۷۷	۳۹,۸۷۷	۵۰,۶۵۲
۲۰	هرمزگان	۵۸,۴۵۶	۵۰,۰۵۷۵	۴۷,۸۶۹
۲۱	بوشهر	۵۶,۹۵۸	۴۸,۸۲۵	۳۸,۰۰۴
۲۲	کردستان	۲۹,۸۰۹	۲۵,۷۱۳	۳۲,۴۹۷
۲۳	زنجان	۳۴,۳۰۶	۲۹,۸۰۸	۳۸,۱۴۵
۲۴	قم	۵۶,۰۶۰	۴۹,۰۴۴	۴۱,۵۱۸
۲۵	سیستان و بلوچستان	۴۲,۸۹۲	۳۷,۲۸۵	۲۹,۳۶۰
۲۶	چهارمحال و بختیاری	۲۸,۷۶۹	۲۵,۰۴۷	۳۰,۸۹۷
۲۷	ایلام	۱۵,۴۸۷	۱۳,۴۱۴	۲۴,۴۳۱
۲۸	کهگیلویه و بویراحمد	۱۳,۸۹۰	۱۲,۰۱۱	۱۷,۷۵۰
۲۹	خراسان شمالی	۱۹,۲۹۰	۱۶,۷۰۰	۲۲,۳۱۱
۳۰	خراسان جنوبی	۲۱,۶۳۴	۱۸,۸۲۸	۲۲,۹۴۱
۳۱	البرز	۹۸,۷۹۵	۸۵,۰۱۶	۵۹,۶۸۱
	جمع کل		۵,۶۶۷,۴۸۹	

مأخذ: همان

جدول ۲- سهم بانک‌های خصوصی و خصوصی شده از سرفصل‌های دارایی و اقلام زیر خط (درصد)

کل اقلام زیر خط		مطالبات از شبکه بانکی		اوراق مشارکت		تسهیلات اعطایی			
۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰		
۱/۵	۲/۱۲	۲/۲	۲/۸	۱/۵	۶/۵	۲/۳	۲/۱	اقتصاد نوین	
۱/۳	۱/۴۴	۱/۲	۰/۸	۰	۰	۱/۷	۱/۶	انصار	
۰/۹	۱/۸۲	۶/۴	۵/۳	۰/۷	۰/۷	۵/۹	۵/۳	پارسیان	
۲/۹	۲/۹۹	۷/۵	۸/۷	۶/۴	۴/۶	۲/۶	۲/۵	پاسارگاد	
۰/۱۹	۰/۲۲	۱/۴	۰/۴	۰	۰/۱	۰/۴	۰/۵	تات	
۰/۱۲	۰/۰۴	۲/۰۴	۰/۴	۰/۳	۰	۰/۳	۰/۰۷	دی	
۰/۵۵	۱/۰۷	۳/۸	۲/۷	۰	۰/۲	۱/۶	۱/۷	سامان	
۰/۲۶	۰/۳۴	۲/۵	۱/۶	۰	۰/۲	۱/۰۱	۱/۰۷	سرمایه	
۷/۴۴	۷/۸۸	۲/۷	۰/۹	۰/۵	۰	۱/۰۲	۱/۱	سینا	
۰/۴	۰/۲۴	۱/۶	۰/۳	۰/۷	۰/۳	۰/۴	۰/۴	شهر	
۲۶/۵	۱۰/۲	۱/۸	۲/۰۵	۰	۱/۵	۰/۹	۰/۹	کارآفرین	
۰/۱	۰/۱۱	۰/۱	۱/۰۹	۰/۷	۰	۰/۰۵	۰/۰۶	ایران زمین	
۰/۱	۰/۱۶	۰/۲	۰/۲	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۶	۰/۰۳	حکمت	
۰/۱	۰/۱۴	۲/۳	۲/۰۸	۰	۰/۸	۰/۰۵	۰/۰۴	ایرانیان	
۰/۲	۰/۴۲	۰/۱	۰/۳	۰	۰	۰/۰۷	۰/۰۹	گردشگری	
۴۴	۲۷/۹	۲۷/۷	۳۱/۱	۱۱/۴	۱۵/۸	۱۹/۹	۱۹/۷	خصوصی	
۸/۰۱	۱۱/۷	۶/۳	۹/۶	۲۲/۲	۱۸/۹	۸/۲	۸/۹	تجارت	
۲/۵	۵/۶	۲/۱	۵/۳	۲۰/۹	۱۷/۷	۸/۶	۹/۶	صادرات	
۱۰/۷	۱۲/۴	۲۰/۱	۱۵/۹	۲۴/۶	۱۶/۳	۱۶/۲	۱۴/۰۳	ملت	
۰/۲	۰/۴	۱/۳	۱/۲	۰	۰	۲/۶	۲/۱	رفاه کارگران	
۲۲/۴	۳۰/۳	۳۰/۰۳	۳۲/۱	۶۸/۸	۵۲/۹۴	۳۵/۷	۳۴/۸	خصوصی شده	

مأخذ: احمدیان (۱۳۹۲)

جدول ۳- سهم بانک‌های دولتی و تخصصی از سرفصل‌های دارایی و اقلام زیر خط (درصد)

سپه	تسهیلات اعطایی		اوراق مشارکت		مطالبات از شبکه بانکی		کل اقلام زیر خط		سهم بانکی	
	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰
سپه	۲/۷	۲/۳	۲/۴	۴/۷	۰/۵	۰/۴	۴/۸	۵/۵		
ملی	۲/۶	۷/۲	۸/۵	۱۷/۶	۱۲/۶	۲۱/۷	۱۳/۹	۱۵/۳		
پست بانک	۱/۳	۲/۰۵	۰/۱	۰/۲	۰	۰	۰/۳	۰/۳۳		
قرض الحسنہ مهر	۱/۰۷	۰/۸	۰/۰۹	۰/۲	۵/۲	۸/۳	۰/۲۶	۰/۱۶		
بانک‌های دولتی	۸/۷	۱۲/۴	۱۲/۲	۲۲/۹	۱۹/۴	۳۰/۵	۱۹/۲	۲۱/۳		
صنعت و معدن	۱۲/۳	۱۲/۰۸	۰/۷	۱/۲	۰	۰/۰۳	۲/۱	۲/۳		
کشاورزی	۲/۵	۴/۲	۴	۴/۸	۰	۰/۱۸	۵/۳	۵/۵		
مسکن	۲/۰۷	۵/۱	۱۲/۳	۴/۷	۰/۲۱	۰/۳	۱۵/۲	۱۴/۶		
توسعه صادرات	۵/۱	۶/۶	۱/۶	۲/۲	۰	۰/۰۶	۰/۹	۱/۱۶		
توسعه تعاون	۰/۱	۰/۱	۰/۲	۰/۵	۰	۰	۰/۳	۰/۳		
بانک‌های تخصصی	۲۴/۲	۲۸/۳	۲۰/۰۱	۱۳/۶	۰/۲۱	۰/۶	۲۵/۰۱	۲۴/۰۱		

مأخذ: احمدیان (۱۳۹۲)

بانک‌های خصوصی در مقایسه با سایر گروه‌های بانکی در جذب منابع بلندمدت موفق‌تر از سایر گروه‌های بانکی عمل نموده‌اند. این موضوع از یک طرف باعث می‌شود این گروه از بانک‌ها در مقایسه با سایر گروه‌های بانکی کمتر با کمبود نقدینگی مواجه گردند. از طرف دیگر به دلیل اینکه جذب و نگهداری سپرده سرمایه‌گذاری مستلزم پرداخت هزینه بهره‌ای بالاتر است، بنابراین این گروه بانکی در مقایسه با سایر گروه‌های بانکی با افزایش هزینه بهره‌ای مواجه خواهد بود که در صورت ناکافی بودن درآمد بهره‌ای ممکن است این گروه با کاهش حاشیه خالص بهره‌ای مواجه گردد (احمدیان، ۱۳۹۲).

از بعد مصارف نیز بانک‌های خصوصی در مقایسه با سایر گروه‌های بانکی بیشترین سهم تسهیلات اعطایی در شبکه بانکی را داشته‌اند و عمدۀ تسهیلات این گروه به بخش خدمات و بازارگانی که نسبت به سایر بخش‌ها زودبازده و دارای بازده بالاتر است، ارائه شده است. اما تأمین مالی بخش‌هایی نظیر صنعت و معدن، ساختمان، کشاورزی و صادرات عمدتاً توسط بانک‌های دولتی که تحت تأثیر تسهیلات تکلیفی هستند، می‌باشد (احمدیان، ۱۳۹۲).

بانک‌های تخصصی به دلیل ماهیت خاصی که دارند و ملزم به رعایت تسهیلات تکلیفی هستند، در مقایسه با سایر گروه‌های بانکی تسهیلات اعطایی سهم بیشتری از دارایی آنها را تشکیل می‌دهد. در سال ۹۰، نسبت به سال ۸۹ نسبت تسهیلات اعطایی در دو گروه بانکی خصوصی‌شده و تخصصی تقریباً ثابت و در دو گروه بانک‌های خصوصی و دولتی نزولی بوده است. عمدۀ دلیل روند نزولی نسبت تسهیلات اعطایی در بانک‌های خصوصی و دولتی کاهش در نسبت سپرده بوده است. بانک‌های تخصصی نیز علیرغم کاهش در نسبت سپرده با افزایش نسبت تسهیلات اعطایی همراه بوده‌اند که عمدۀ دلیل آن، این است که کسری نقدینگی این گروه از بانک‌ها توسط استقراض از بانک مرکزی

و استقراض از شبکه بانکی کشور تأمین مالی شده است. بنابراین هرچه بانک‌ها در جذب منابع سپرده‌گذاران موفق‌تر بوده‌اند در ارائه تسهیلات نیز موفق‌تر ظاهر شده‌اند (احمدیان، ۱۳۹۲).

رونق بازارهای جایگزین نظریه ارز و طلا منجر به انتقال منابع از بانک به این بخش‌ها گردیده و منجر به کاهش روند رشد سپرده سرمایه‌گذاری شده است. همچنین نسبت سرمایه به کل بدھی در بانک‌های خصوصی و خصوصی‌شده دارای روند صعودی و در بانک‌های تخصصی و دولتی دارای روند نزولی بوده است (احمدیان، ۱۳۹۲). بانک‌ها در سال‌های گذشته طوری عمل کرده‌اند که در حالی که بخش تولید با مشکل جدی مواجه بوده و رشد اقتصادی حدود دو یا سه درصد بوده است، سودهای بسیار بالا برده‌اند. این بدون شک حکایت از آن دارد که آن‌ها در خرید و فروش سهام، زمین، مسکن، ارز و سکه دخالت وسیع و سوداگرانه داشته‌اند. واردات انحصاری نهاده‌های تولید نیز عامل دیگر سود بالای آن‌ها بوده است.

مشکل عمدۀ ای که وجود دارد این است که بانک‌های خصوصی ما که عمدتاً هم انحصاری و شبه دولتی هستند با وجود کارایی فنی و برخورداری از فن آوری‌های نوین دریافت و پرداخت، نسبت چندانی با تولید ندارند و شاید بتوان ادعا کرد که عامل محدود کننده تولید هم هستند سهم تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری خصوصی به بخش بازرگانی و خدمات از کل تسهیلات اعطایی آن‌ها در جدول ذیل آورده شده است.

**جدول ۴- سهم تسهیلات اعطایی بانک ها و موسسات اعتباری خصوصی به بخش های مختلف از کل تسهیلات
اعطایی ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۷**

۱۳۸۳				۱۳۸۲				۱۳۸۱				۱۳۸۰				سال
شبکه بانکی	بانک های غیردولتی	بانک های دولتی	شبکه بانکی	بانک های غیردولتی	بانک های دولتی	شبکه بانکی	بانک های غیردولتی	دانک های دولتی	شبکه بانکی	بانک های غیردولتی	دانک های دولتی	شبکه بانکی	بانک های غیردولتی	دانک های دولتی	شرح بخش	
۱۳/۹	۰/۱	۱۶/۷	-	۰	۱۳/۱	-	۰	۲۱/۸	۱۸/۷	۰/۶	۱۹	کشاورزی				
۳۶/۸	۳۵/۶	۳۷	-	۳۰/۱	۳۷/۷	-	۴۴	۳۸	۳۹/۱	۵۲/۹	۳۸/۹	صنعت و معدن				
۱۹	۲۹/۸	۱۶/۸	-	۴۱/۶	۱۹/۴	-	۳۳	۲۹/۸	۲۶/۴	۳۰/۷	۲۶/۳	ساختمان و مسکن				
۲/۶	۰/۹	۳	-	۰	۲	-	۰/۱	-۳/۷	۱/۷	-	۱/۸	صادرات				
۲۷/۷	۳۳/۶	۲۶/۵	-	۲۸/۳	۲۷/۸	-	۲۲/۹	۱۴	۱۴	۱۵/۸	۱۴/۷	بازرگانی داخلی- خدمات و متفرقه				
۱۳۸۷				۱۳۸۶				۱۳۸۵				۱۳۸۴				سال
شبکه بانکی	بانک های غیردولتی	بانک های دولتی	شبکه بانکی	بانک های غیردولتی	بانک های دولتی	شبکه بانکی	بانک های غیردولتی	دانک های دولتی	شبکه بانکی	بانک های غیردولتی	دانک های دولتی	شبکه بانکی	بانک های غیردولتی	دانک های دولتی	شرح بخش	
۱۱	۲/۳	۱۳/۹	۱۴/۱	۰/۲	۱۷	۱۵/۹	۰	۱۹/۱	۱۴/۷	۰	۱۸	کشاورزی				
۲۱/۹	۲۱/۷	۲۲	۲۲/۳	۱۶/۱	۲۳/۶	۲۱	۱۵/۱	۲۲/۱	۲۷	۳۲/۶	۲۵/۵	صنعت و معدن				
۳۷/۸	۲/۹	۴۹/۵	۱۶/۱	۹/۹	۱۷/۴	۲۳/۴	۲۱/۸	۲۳/۷	۲۳/۱	۲۳/۶	۲۲/۹	ساختمان و مسکن				
۴/۶	۰	۶/۲	۱/۵	۰	۱/۹	۰/۵	-۰/۶	۰/۷	۱/۴	-۰/۱	۱/۸	صادرات				
۲۴/۷	۷۳/۱	۸/۴	۴۶	۷۳/۸	۴۰/۱	۳۹/۲	۶۳/۷	۳۴/۴	۳۴/۲	۴۳/۹	۳۱/۸	بازرگانی داخلی- خدمات و متفرقه				

مأخذ: شاکری (۱۳۹۲)

همانطور که ملاحظه می شود بانک های خصوصی در سال ۱۳۸۰ تنها ۱۵.۸ درصد تسهیلات خود را به بخش بازرگانی می داده اند و این سهم در سال ۱۳۸۷ به ۷۳.۱ درصد رسیده است. علاوه بر این سهم اعتبارات دریافتی از کل نظام بانکی توسط بخش خصوصی کشاورزی و صنعت و معدن از ۴۷ درصد در سال ۱۳۸۱ به ۳۲ درصد در سال ۱۳۹۰ کاهش یافته است.

جدول ۵- سهم اعتبارات دریافتی از کل نظام بانکی توسط بخش تولید کشور از سال ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۰ (میلیارد ریال)

ردیف	شرح / سال	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱
۱	بخش غیردولتی کشاورزی	۳۳۶۲۲۵	۲۸۶۰۷۷/۶	۲۴۴۳۹۵	۲۴۴۳۹۵	۲۰۲۰۳۳/۴	۱۵۱۳۳۳/۴	۱۱۲۲۰۳/۸	۸۲۹۴۵/۸	۶۲۹۶۷/۵	۵۰۲۳۹/۴
۲	بخش غیردولتی صنعت و معدن	۷۰۸۲۰۰	۶۰۰۸۱۴/۴	۴۵۶۶۷۰/۷	۴۰۳۶۲۹/۳	۳۷۳۵۶۰/۴	۲۹۳۱۲۶/۷	۲۲۸۱۳۳/۲	۱۷۲۶۴۲/۳	۱۲۱۶۴۲/۴	۸۱۴۷۰/۶
۳	بخش غیردولتی مسکن و ساختمان	۹۳۲۸۰۰	۶۷۴۰۰۵۱/۹	۴۲۳۸۶۵/۶	۳۴۹۰۰۸۴/۲	۲۹۷۲۳۶	۲۳۹۲۷۷/۱	۱۶۸۷۵۷/۶	۱۲۱۲۶۴/۵	۹۴۶۴۱/۹	۷۲۴۶۲/۴
۴	صادرات		؟	؟	۲۷۳۶/۴	۲۰۹۷۵/۹	۱۶۵۶۰/۴	۱۴۹۷۲	۱۲۱۲۸/۲	۸۴۷۳/۵	۷۱۲۷/۲
۵	بخش غیردولتی بازرگانی داخلی		۲۸۴۸۰۶/۷	۲۱۳۹۰۴/۱	۱۸۳۲۱۸	۱۷۷۹۸۰/۷	۱۱۴۲۴۸/۳	۷۰۰۴۴	۴۰۶۷۳	۲۷۰۲۸/۸	۱۴۰۰۸/۲
۶	بخش غیردولتی		۸۱۳۹۰۶/۴	۵۹۰۷۲۱/۳	۴۵۷۴۶۷/۱	۳۹۶۵۰۶/۶	۲۵۲۰۰۷/۶	۱۵۰۹۱۷/۶	۱۰۶۴۹۶/۶	۷۳۸۴۴/۶	۵۲۶۷۰/۲
۷	جمع بدھی بخش غیردولتی	۳۱۸۵۸۶۰	۲۶۵۹۶۵۷	۱۹۲۹۵۵۷	۱۶۶۵۱۹۰	۱۴۶۸۲۹۳	۱۰۶۶۵۴۸/۵	۷۴۵۰۲۸/۲	۵۳۶۱۵۰/۴	۳۸۸۲۲۳/۷	۲۷۷۵۷۸

مأخذ: شاکری (۱۳۹۲)

یک واقعیت تلخ دیگر این است که در ردیف ۶ این جدول ارقام بسیار بزرگی وجود دارد که تسهیلات اعطایی بانک ها به بازرگانی خارجی و واردات است. البته مبهم ارائه شده است و امروزه یکی از دلایل عمدۀ تورم واردات انحصاری نهاده های تولید است که بانک ها تامین مالی آن را بر عهده دارند.

بطور قطع می توان ادعا کرد که بانکهای کشور به ویژه بانک های خصوصی عامل تبدیل مشکلات ناشی از تحریم به بروز بحران در کشور هستند. این جداول هم واقعیت ها را منعکس می کنند با وجود رکود و بیکاری و وجود رشد صفر یا منفی تولید کل، وجود این سودهای بالا به خوبی حکایت از ورود مباشانه و مستقیم آن ها در مبادلات سوداگرانه زمین، مسکن، ارز و طلا و واردات انحصاری نهاده ها دارد. این در حالی است که اگر خصوصی سازی بانکها صحیح و بسترسازی مناسب انجام می شد فاصله سود و تسهیلات و سود سپرده ها کمتر از قبل می شد و عملکرد نظام بانکی ارتقاء می یافتد.

سودآوری های غیر متعارف آن هم با این روش های ضد تولیدی باعث شده است که آن ها مثل قارچ رشد کنند و تعداد آن ها به مرز ۱۰۰۰ برسد و این در حالی است که هیچ کدام هم خصوصی نیستند و به نهادهای شبه دولتی و نظامی و انتظامی وابسته‌اند (شاکری، ۱۳۹۲).

۵- بررسی سهم استان‌های مختلف در دریافت تسهیلات بانکی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران از سال ۱۳۸۵ به ارائه آمارهای استانی تسهیلات و نیز سپرده‌های بانکی پرداخته است. این اطلاعات در جدول شماره ۶ آمده است. همانگونه که مشاهده می‌شود، سهم استان تهران در همه این سال‌ها بیش از نیمی از تسهیلات کشور بوده و داده‌ها تمرکز بالای تسهیلات را در این استان نشان می‌دهد. استان اصفهان با تفاوتی فاحش با استان تهران و با حدود ۵ درصد تسهیلات بانکی در رتبه دوم قرار دارد. استان‌های خراسان رضوی، مازندران، فارس، خوزستان و آذربایجان شرقی با ۳ یا ۲ درصد تسهیلات بانکی کشور در رتبه‌های بعدی هستند. سایر استان‌های کشور نیز بین ۰.۵ تا ۲ درصد تسهیلات بانکی کشور را دریافت می‌کنند.

نسبت تسهیلات به سپرده، حدی را که بانک قادر است برای حمایت از عملیات وامدهی سپرده‌ها تجهیز نماید و همچنین حدی را که می‌تواند از محل این سپرده‌ها وام دهد ارزیابی می‌نماید. سطح مناسب برای این نسبت از کشوری به کشور دیگر متفاوت است. ولی به طور متوسط مقدار ۷۰-۸۰ درصد می‌تواند بیانگر توازن معقول این نسبت باشد. اما در کشور ما نسبت تسهیلات به سپرده‌های بانکی رعایت نشده و در سال‌های ۱۳۸۵-۹۰ به طور متوسط بالغ بر ۱۰۸/۵۳ درصد بوده است. فزونی تسهیلات بانکی بر سپرده‌ها به این معناست که بانک‌ها برای ارائه تسهیلات به استقراض از بانک مرکزی نیز پرداخته‌اند و این شرایط موجب شده تا بانک مرکزی به جریمه ۳۴ درصدی بانک‌هایی بپردازد که این نسبت را رعایت نمی‌کنند.

با توجه به جدول ۷، نسبت تسهیلات به سپرده نه تنها در استان تهران بالاتر از سایر استان‌ها نیست، بلکه این نسبت در استان تهران از میانگین آن در کشور نیز پایین‌تر است. البته نسبت تسهیلات به سپرده‌ها در استان تهران نیز نسبت مناسبی نبوده و بالاتر از استاندارد بین‌المللی است، اما ۲۳ استان از ۳۰ استان دیگر نسبت تسهیلات به سپرده بالاتری نسبت به استان تهران دارند.

استان‌های ایلام، کهکیلویه و بویراحمد، لرستان، خراسان شمالی و اردبیل دارای بالاترین میزان نسبت تسهیلات به سپرده‌های بانکی هستند و بنابراین بیش از سایر استان‌ها به نسبت سپرده خود تسهیلات دریافت کرده‌اند.

جدول ۶- سهم تسهیلات و سپرده‌های بانکی استان‌ها ۱۳۸۵-۱۳۹۱

پنج ماهه ۱۳۹۱		۱۳۹۰		۱۳۸۹		۱۳۸۸		۱۳۸۷		۱۳۸۶		۱۳۸۵				
سهم تسهیلات	سهم سپرده	سهم تسهیلات	سهم سپرده	سهم تسهیلات	سهم سپرده	سهم تسهیلات	سهم سپرده	سهم تسهیلات	سهم سپرده	سهم تسهیلات	سهم سپرده	سهم تسهیلات	سهم سپرده	سال	ردیف استان	
۵۶/۲۹	۵۸/۹۵	۵۶/۲۹	۵۸/۹۹	۵۳/۱۲	۵۷/۹۹	۵۴/۸۵	۵۷/۸۳	۵۸/۱	۵۹/۱۵	۵۲/۹۶	۵۵/۶۵	۵۴/۶۰	۵۵/۱۹		تهران	۱
۴/۹۸	۵/۹۴	۴/۹۸	۵/۷۰	۴/۹۰	۵/۴۶	۴/۷۱	۵/۷۰	۴/۶۸	۵/۵۶	۴/۹۵	۶/۰۰	۵/۰۰	۵/۸۸		اصفهان	۲
۳/۱۷	۳/۸۱	۳/۱۷	۳/۸۱	۳/۴۴	۳/۶۹	۳/۲۸	۴/۰۰	۳/۶۹	۳/۹۹	۳/۹۱	۴/۰۶	۴/۰۱	۴/۳۶		خراسان رضوی	۳
۳/۳۶	۲/۲۰	۳/۳۶	۲/۲۵	۳/۸۱	۲/۴۹	۳/۴۴	۲/۵۶	۳/۷۸	۲/۵۴	۳/۸۰	۲/۸۶	۳/۳۷	۲/۷۲		مازندران	۴
۳/۰۹	۳/۹۷	۳/۰۹	۳/۸۵	۳/۳۶	۳/۸۸	۳/۳۰	۴/۱۰	۳/۴۳	۴/۰۰	۳/۵۱	۴/۳۰	۳/۳۲	۴/۴۵		فارس	۵
۲/۱۴	۳/۲۵	۲/۲۴	۳/۲۲	۲/۷۹	۳/۴۳	۲/۰۵	۳/۵۳	۳/۲۱	۳/۳۲	۳/۲۸	۳/۴۴	۲/۲۰	۳/۶۷		خوزستان	۶
۲/۹۴	۲/۴۷	۲/۶۴	۲/۲۸	۲/۷۸	۲/۵۴	۲/۷۷	۲/۶۳	۲/۷۸	۲/۵۹	۲/۷۶	۲/۸۴	۲/۶۲	۲/۶۸		آذربایجان شرقی	۷
۱/۹۵	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۳۹	۲/۲۱	۱/۴۵	۲/۲۶	۱/۵۸	۲/۱۳	۱/۹۴	۲/۱۳	۱/۷۷	۲/۱۱	۱/۷۴		گیلان	۸
۲/۰۹	۱/۹۰	۲/۰۹	۱/۹۲	۲/۱۷	۱/۹۸	۲/۱۳	۲/۰۴	۲/۱۰	۱/۹۷	۲/۱۴	۲/۰۸	۲/۱۵	۲/۰۸		کرمان	۹
۱/۶۳	۱/۲۳	۱/۶۳	۱/۲۰	۱/۷۵	۱/۲۶	۱/۸۳	۱/۲۶	۱/۸۹	۱/۲۳	۱/۹۲	۱/۳۸	۱/۸۶	۱/۴۰		آذربایجان غربی	۱۰
۱/۸۱	۰/۹۰	۱/۸۱	۰/۸۷	۱/۶۵	۰/۹۷	۱/۶۷	۱/۱۰	۱/۷۵	۱/۱۲	۱/۷۷	۱/۱۹	۱/۶۸	۱/۲۳		کرمانشاه	۱۱
۱/۲۹	۱/۱۸	۱/۲۹	۱/۱۸	۱/۸۰	۱/۱۸	۱/۹۴	۱/۲۶	۱/۶۶	۱/۱۹	۱/۵۴	۱/۳۰	۱/۴۶	۱/۳۲		پزد	۱۲
۱/۱۷	۰/۸۶	۱/۳۷	۰/۸۷	۱/۵۱	۰/۹۳	۱/۵۰	۰/۹۸	۱/۴۱	۰/۸۶	۱/۳۶	۰/۹۳	۱/۲۴	۰/۹۱		کلستان	۱۳
۰/۹۵	۰/۸۰	۰/۹۵	۰/۷۹	۰/۹۹	۰/۸۳	۱/۰۳	۰/۸۴	۱/۱۰	۰/۸۵	۱/۰۷	۰/۹۵	۱/۱۱	۰/۹۶		همدان	۱۴
۱/۰۰	۰/۹۵	۱/۰۰	۰/۹۷	۱/۰۸	۱/۰۰	۱/۱۵	۱/۰۱	۱/۱۳	۰/۹۸	۱/۱۲	۱/۰۱	۱/۱۰	۱/۰۴		مرکزی	۱۵
۰/۷۸	۰/۷۸	۰/۷۸	۰/۷۹	۰/۸۶	۰/۵۲	۰/۸۶	۰/۵۶	۰/۹۴	۰/۵۹	۱/۰۸	۰/۹۳	۱/۰۰	۰/۶۸		سمنان	۱۶
۱/۰۷	۰/۹۲	۱/۰۷	۰/۹۳	۱/۲۱	۰/۶۸	۱/۱۹	۰/۷۰	۱/۲۳	۰/۵۹	۱/۲۷	۰/۹۶	۱/۱۸	۰/۸۸		لرستان	۱۷
۰/۸۱	۰/۷۹	۰/۸۱	۰/۷۸	۰/۸۷	۰/۵۲	۰/۸۷	۰/۵۳	۰/۹۲	۰/۵۳	۰/۹۱	۰/۵۹	۰/۹۰	۰/۹۷		اردبیل	۱۸

مأخذ: اطلاعات استانی سایت مرکز آمار

ادامه جدول ۶- سهم تسهیلات و سپرده‌های بانکی استان‌ها ۱۳۸۵-۱۳۹۱

پنج ماهه ۱۳۹۱		۱۳۹۰		۱۳۸۹		۱۳۸۸		۱۳۸۷		۱۳۸۶		۱۳۸۵				
سهم تسهیلات	سهم سپرده	سهم تسهیلات	سهم سپرده	سهم تسهیلات	سهم سپرده	سهم تسهیلات	سهم سپرده	سهم تسهیلات	سهم سپرده	سهم تسهیلات	سهم سپرده	سهم تسهیلات	سهم سپرده	سال	ردیف استان	
۱/۱۰	۰/۸۱	۱/۱۰	۰/۸۳	۱/۱۳	۰/۸۳	۱/۰۱	۰/۸۱	۰/۹۷	۰/۷۷	۰/۹۹	۰/۸۷	۰/۹۲	۰/۸۸		قزدین	۱۹
۱/۰۵	۰/۹۶	۱/۰۵	۰/۹۹	۱/۲۰	۱/۱۲	۱/۰۸	۱/۲۲	۱/۰۳	۱/۱۹	۰/۹۸	۱/۱۸	۰/۹۰	۱/۱۱		هرمزگان	۲۰
۰/۷۷	۰/۹۰	۰/۷۷	۰/۸۷	۰/۸۲	۰/۹۰	۰/۸۱	۰/۹۵	۰/۸۳	۰/۸۸	۰/۸۷	۰/۹۲	۰/۸۵	۱/۰۱		پوشهر	۲۱
۰/۶۸	۰/۵۵	۰/۶۸	۰/۵۲	۰/۷۴	۰/۵۶	۰/۷۱	۰/۵۹	۰/۷۵	۰/۵۹	۰/۷۷	۰/۶۲	۰/۷۵	۰/۶۱		کردستان	۲۲
۰/۸۱	۰/۹۱	۰/۸۱	۰/۹۲	۰/۸۷	۰/۹۴	۰/۸۴	۰/۹۴	۰/۸۱	۰/۹۳	۰/۸۶	۰/۹۹	۰/۸۳	۰/۷۰		زنجان	۲۳
۰/۸۷	۰/۹۱	۰/۸۷	۰/۹۳	۰/۸۸	۰/۹۰	۰/۷۲	۰/۸۸	۰/۷۳	۰/۸۰	۰/۸۱	۰/۸۹	۰/۷۸	۰/۸۹		قم	۲۴
۰/۶۲	۰/۷۷	۰/۶۲	۰/۷۹	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۹۱	۰/۹۶	۰/۹۴	۰/۹۵	۱/۰۸	۰/۹۵	۱/۰۲			سیستان و بلوچستان	۲۵
۰/۶۵	۰/۵۱	۰/۶۵	۰/۵۳	۰/۶۴	۰/۵۸	۰/۵۹	۰/۵۴	۰/۶۳	۰/۵۲	۰/۶۴	۰/۶۷	۰/۵۶			چهارمحال و بختیاری	۲۶
۰/۵۲	۰/۲۶	۰/۵۲	۰/۲۷	۰/۵۷	۰/۳۱	۰/۶۰	۰/۳۱	۰/۶۲	۰/۳۲	۰/۶۱	۰/۳۲	۰/۵۷	۰/۳۵		ایلام	۲۷
۰/۴۰	۰/۲۳	۰/۴۰	۰/۲۳	۰/۴۵	۰/۲۵	۰/۴۲	۰/۲۶	۰/۴۳	۰/۲۷	۰/۴۳	۰/۲۹	۰/۴۰	۰/۳۱		کهگیلویه و بویر احمد	۲۸
۰/۴۸	۰/۲۹	۰/۴۸	۰/۳۱	۰/۵۱	۰/۳۰	۰/۵۰	۰/۳۱	۰/۵۰	۰/۲۹	۰/۴۹	۰/۳۶	۰/۴۳	۰/۳۳		خراسان شمالی	۲۹
۰/۴۴	۰/۳۵	۰/۴۴	۰/۳۵	۰/۴۶	۰/۳۶	۰/۴۴	۰/۳۸	۰/۴۱	۰/۳۹	۰/۳۹	۰/۳۸	۰/۳۶	۰/۳۶		خراسان جنوبی	۳۰
۱/۴۲	۱/۷۷	۱/۴۲	۱/۷۴	۱/۵۹	۱/۷۹	-	-	-	-	-	-	-	-		البرز	۳۱
۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰		جمع کل	

مأخذ: همان.

جدول ۷- تسهیلات بانکی سرانه استان‌ها ۱۳۹۱-۱۳۸۹ (میلیون ریال)

ردیف	استان	سال		پنج ماهه ۱۳۹۱
		۱۳۸۹	۱۳۹۰	
۱	تهران	۱۳۸/۵۵	۱۷۳/۶۲	۱۸۳/۰۱
۲	اصفهان	۳۱/۹۰	۳۸/۶۶	۴۰/۴۵
۳	خراسان رضوی	۱۸/۲۱	۲۰/۴۴	۲۰/۹۳
۴	مازندران	۳۵/۳۰	۴۲/۰۴	۴۳/۲۵
۵	فارس	۲۳/۲۳	۲۶/۱۱	۲۶/۶۳
۶	خوزستان	۱۹/۵۵	۲۰/۰۷	۲۰/۴۶
۷	آذربایجان شرقی	۲۳/۷۴	۲۷/۵۶	۲۸/۰۳
۸	گیلان	۲۸/۱۳	۳۰/۷۴	۳۱/۱۴
۹	کرمان	۲۳/۴۶	۲۷/۱۹	۲۸/۱۴
۱۰	آذربایجان غربی	۱۸/۰۳	۲۰/۳۱	۲۰/۹۶
۱۱	کرمانشاه	۲۶/۹۰	۲۸/۶۰	۲۸/۷۸
۱۲	یزد	۴۱/۲۸	۴۸/۳۰	۴۷/۷۱
۱۳	گلستان	۲۶/۹۸	۳۰/۰۱	۳۰/۵۰
۱۴	همدان	۱۷/۹۸	۲۰/۶۲	۲۱/۳۵
۱۵	مرکزی	۲۶/۲۱	۲۷/۹۷	۲۷/۹۹
۱۶	سمنان	۴۳/۴۲	۴۹/۶۰	۴۹/۲۱
۱۷	لرستان	۲۱/۸۷	۲۳/۷۹	۲۴/۲۶
۱۸	ارdebیل	۲۲/۱۸	۲۴/۸۱	۲۵/۷۸
۱۹	قزوین	۲۹/۸۶	۳۴/۸۸	۳۶/۲۵
۲۰	هرمزگان	۲۴/۰۷	۲۶/۱۸	۲۶/۴۷

۲۱	بوشهر	۲۵/۲۵	۲۹/۳۴	۲۹/۶۴
۲۲	کردستان	۱۵/۸۰	۱۷/۲۹	۱۸/۱۰
۲۳	زنجان	۲۷/۲۴	۳۰/۷۹	۳۱/۸۱
۲۴	قم	۲۶/۳۸	۲۸/۶۳	۲۹/۹۳
۲۵	سیستان و بلوچستان	۸/۲۵	۹/۵۳	۹/۷
۲۶	چهارمحال و بختیاری	۲۲/۹۵	۲۷/۶۷	۲۸/۵۴
۲۷	ایلام	۳۲/۲۲	۳۶/۳۹	۳۷/۰۶
۲۸	کهگیلویه و بویر احمد	۲۱/۷۶	۲۲/۶۶	۲۴/۳۳
۲۹	خراسان شمالی	۱۸/۷۷	۲۱/۱۳	۲۱/۷۷
۳۰	خراسان جنوبی	۲۱/۸۵	۲۵/۴۱	۲۹/۵۴
۳۱	البرز	۲۰/۹۲	۲۲/۳۳	۲۳/۲۸
	جمع کل	۴۲/۲۹	۵۰/۶۲	۵۲/۷۱

مأخذ: اطلاعات استانی سایت مرکز آمار

بر اساس داده‌های جدول ۸، تسهیلات بانکی سرانه استان تهران بسیار بالاتر از تسهیلات سرانه استان‌های دیگر و حدود سه برابر میانگین تسهیلات سرانه کشور است. بنابراین تسهیلات بانکی بر مبنای جمعیت استان‌ها تقسیم نشده است. در عین حال که میزان تسهیلات سرانه بانکی در سایر استان‌ها بجز استان تهران تا حدودی به هم نزدیک است، اما استان‌های یزد، سمنان، اصفهان و مازندران بالاترین تسهیلات بانکی سرانه و استان‌های سیستان و بلوچستان و کردستان کمترین تسهیلات بانکی سرانه را دارا هستند.

در مورد علل تمرکز تسهیلات بانکی در تهران می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- ۱- استقرار دفاتر شرکت‌ها و موسسات تولیدی سایر استان‌ها در استان تهران
- ۲- تمرکز فعالیت‌های اقتصادی در استان تهران و ویژگی ذاتی نظام بانکی
- ۳- قدرت پس‌انداز، ارائه ضامن (وثیقه) و قدرت بازپرداخت بالاتر ساکنان استان تهران
- ۴- تعیین دستوری نرخ سود، ایجاد رانت و تخصیص ناکارآمد تسهیلات به ویژه در شرایط تورمی
- ۵- وجود فرهنگ‌های مصرفی و تولیدی (کارآفرینی) متفاوت در استان‌ها

۶- شرایط اعطای تسهیلات مالی

طرح‌های متقاضی تسهیلات بانکی باید توسط بانک ارزیابی شده و میزان سودآوری آنها مشخص گردد. اگر سودآوری از حداقل نرخ سود مورد انتظار بیشتر باشد، اعطای تسهیلات برای اجرای طرح مزبور از نظر بانک بلامانع است. بدین ترتیب حجم تسهیلات اعطایی و اولویت بخش‌های مورد نظر کنترل می‌شود. بانک همچنین موظف به نظارت بر مصرف تسهیلات اعطایی، اخذ وثائق و تصمیمات کافی و اطمینان از توام متقاضی در اجرای طرح خواهد بود. بر اساس مقررات قانون عملیات بانکی بدون ربا، بانک‌ها موظفند در تأمین منابع جهت اعطای تسهیلات بانکی اولویت را به منابع سپرده‌گذار بدهنند و کمبود آن را از محل منابع خود (اندوخته‌ها و سپرده‌های قرض الحسن) تأمین نمایند (امیراصلانی، ۱۳۷۸).

ارزیابی صحیح مشتریان در پاسخ به دو سؤال اساسی نهفته است(منصوری و آذر، ۱۳۸۱):

۱- ریسک اعتباری مربوط به هر یک از دریافت‌کنندگان وام چقدر است؟

۲- ظرفیت اعتباری هر یک از دریافت‌کنندگان وام چقدر است؟

منظور از ریسک اعتباری همان احتمال عدم برگشت اصل وام اعطایی از سوی مشتریان است. در برخی موارد دریافت‌کنندگان وام توان ارزیابی منافع حاصل از سرمایه‌گذاری خود را ندارند و در نهایت امر متضرر می‌شوند و به تبع آن نمی‌توانند تسهیلات دریافت‌شون را پرداخت نمایند. در مورد ظرفیت اعتباری- نیازهای واقعی افراد برای وام- نیز در اغلب موارد میزان تسهیلات دریافت‌کنندگان تسهیلات، انطباق لازم را با ظرفیت اعتباری آنها ندارد.

نمودار ۴- فرآیند خدمات رسانی بانک‌ها به صنایع در ایران



مأخذ: حکیمیان (۱۳۸۴)

جدول ۸- مقایسه فرآیند و شرایط اعطای وام بانک‌های ایرانی و خارجی از جنبه شاخص‌های منتخب

ایرانی	خارجی	نوع خدمات/بانک‌ها
-	+	بررسی ریسک‌های مرتبط با صنعت
به طور متوسط بین ۴۰-۵۰ روز برای وام‌های کوتاه‌مدت و برای تسهیلات بلند‌مدت، بالا ذکر شده است.	بین یک هفته تا یک ماه	زمان اعطای تسهیلات
تا حدی مبتنی بر روابط شخصی	نظاممند	ارزیابی اعتبار مشتریان
صورت نمی‌گیرد	نظاممند	ارزیابی ریسک صنعت
تقریباً مشابه یکدیگر	تقریباً مشابه یکدیگر	اخذ مدارک مورد نیاز
تقریباً مشابه یکدیگر	تقریباً مشابه یکدیگر	اخذ وثیقه
فقط ثابت	هم ثابت و هم شناور	اعمال نرخ بهره
دستوری	سازوکار بازار	چگونگی تعیین نرخ بهره
بین ۱۸-۲۵ درصد	حدود ۲ درصد بالاتر از LIBOR (۵-۶ درصد)	متوسط نرخ بهره اسمی*
در اکثر موارد وجود ندارد و در صورت داشتن مهلت، کافی نیست	وجود دارد و کافی است	مهلت تنفس
مشخص نیست	براساس سودآوری و در برخی کشورهای توسعه‌یافته بر اساس اولویت‌های دولت	اولویت برای اعطای وام به صنایع
-	+	نظرارت‌های مستمر از پروژه‌ها
+	-	وجود دستورالعمل‌های مشخص برای اعطای وام به صنایع از سوی بان مرکزی
در چارچوب تسهیلات تکلیفی اعطای می‌شود	به صنایع اولویت‌دار و کوچک و متوسط با نرخ بهه پایین‌تر، ولی عمده‌تاً با دوره بازپرداخت بیشتر توسط بانک‌های توسعه‌ای	اعطای یارانه به وام‌های صنعتی از سوی دولت

+ وجود دارد، - وجود ندارد، * این نرخ‌ها بدون توجه به میزان تورم است.

مأخذ: حکیمیان (۱۳۸۴)

۷- هزینه مبادله وام‌گیری

منظور از هزینه مبادله در بازار اعتبارات، هزینه‌هایی است که علاوه بر قیمت یا سود تسهیلات برای مبادله هر فقره تسهیلات یا هر واحد تسهیلات یکی از طرفین مبادله متحمل می‌شود. عوامل مختلفی موجب افزایش هزینه‌های مبادله می‌شوند. برخی از هزینه‌ها در سطح کل اقتصاد و برخی صرفاً در یک مبادله خاص اثرگذار هستند. بر اساس مطالعات انجام شده، مهم‌ترین عوامل افزایش هزینه‌های مبادله در سطح کلان شامل موارد زیر است:

- عدم اطمینان تورم

عدم اطمینان تورم، مجموعه‌ای اضافی از هزینه‌های مبادله را در فرآیند مبادله تحمیل می‌کند که از نوسانات قیمتی ناشی می‌شود و باعث ایجاد ضعف در نهادهای اجتماعی و توزیع مجدد ریسک می‌شود. همچنین تغییرپذیری بالای تورم مانع از پیش‌بینی و برنامه‌ریزی توسط فعالان بخش می‌شود و علاوه بر افزایش احتمال بدون نتیجه ماندن پیش‌بینی‌ها، موجب کاهش تمایل کارگزاران برای وارد شدن به فعالیت‌های مبادلاتی بلندمدت می‌گردد.

- شکاف نرخ سود

شکاف نرخ سود، کارایی کل نظام مالی را منعکس می‌کند و یک جزء مهم هزینه دستیابی به سیستم مالی است. اگر این تفاوت کوچک باشد، واسطه‌گری مالی به طور نسبی کارا است و قیمت انجام مبادلات پایین خواهد بود. اما اگر این تفاوت زیاد باشد، هزینه بالای استفاده از نظام مالی منجر به تخصیص ناکارآمد منابع می‌شود به‌طوریکه پس‌انداز‌کنندگان بالقوه، ارزشی کمتر از ارزشی که قرض‌گیرندگان مایل به پرداخت آن هستند را بابت وجود خود دریافت می‌کنند. کم شدن شکاف نرخ سود می‌تواند آثار چشمگیری بر قیمت‌های هر نوع مبادله‌ای داشته باشد که با مدیریت ریسک، سرمایه‌گذاری‌ها و پس‌اندازها مرتبط هستند.

- فساد اداری

هزینه‌های مبادله مربوط به کالاهای عمومی به میزان فساد بستگی دارد. با توجه به تعریف هزینه‌های مبادله به عنوان هزینه‌های هماهنگی، در بعضی موارد اکثر هماهنگی‌های کارا نیازمند فعالیت مجموعه‌ای و توانایی و اعتبار کارمندان عمومی است. اگر کارمندان دولتی از موقعیت خود برای اهداف شخصی خود استفاده کنند، کیفیت کالاهای عمومی و عرضه عمومی کالاهای با زیان رو برو می‌شود و کار جمعی از بین خواهد رفت. بنابراین فساد بخشی از هزینه مبادله است که از عمل جمعی در هر جامعه‌ای ناشی می‌شود.

- چگونگی و میزان حمایت از حقوق مالکیت و دارایی

عامل نهادی دیگر که تأثیر زیادی بر هزینه‌های مبادله دارد، میزان حمایت از حقوق مالکیت و دارایی است. حقوق مالکیت، دارایی‌ها را قابل تعویض می‌کند تا بتوان آنها را به عنوان وثیقه برای افزایش دادن وام‌ها مورد استفاده قرار داد. حمایت از حقوق مالکیت، تقسیم دارایی‌ها را میان تعداد زیادی از مالکان تسهیل می‌کند و به توزیع اطلاعاتیاری می‌رساند تا اشخاص حقیقی و حقوق در صورت تمایل بتوانند با یکدیگر تجارت کنند. بنابراین حمایت از حقوق مالکیت و دارایی‌ها، هزینه مبادلات را کاهش می‌دهد.

- کارآمدی سیستم قضایی

اگر سیستم قضایی کشور به گونه‌ای تنظیم شده باشد که دعاوی ثبت شده، به سرعت و با هزینه فرصتی معقول مورد رسیدگی قرار گیرند هزینه مبادله کاهش می‌یابد. همچنین بالا رفتن تعداد پرونده‌ها در نظام قضایی خودبه‌خود کارایی نظام قضایی را تحت تأثیر قرار می‌دهد و در صورت بروز اختلاف در معاملات، هزینه‌های احقيق حق افراد به واسطه طولانی شدن زمان دادرسی افزایش می‌یابد.

- هزینه‌های جستجو و اطلاعات

اینگونه هزینه‌ها بیشتر شامل جستجو برای تعیین محل عرضه کالا و خدمات در بازار و نیز کسب اطلاعات درباره کمترین قیمت است. هرچه این اطلاعات بیشتر باشد، سایر هزینه‌های مبادله کاهش می‌یابند.

- آزادی اقتصادی

آزادی اقتصادی با عناصری مانند آزادی رقابت، مبادلات داوطلبانه و حقوق مالکیت می‌تواند هزینه مبادله را از طریق تقلیل محدودیت‌های بیرونی کاهش دهد، زیرا در یک جامعه زمانی نهادها می‌توانند باعث کاهش هزینه مبادله شوند که دو نقش عمده «نظرارت بر کاستی‌ها و صرفه‌جویی در اطلاعات از طریق نظام ارتباطی مناسب» و «ایجاد مشوق‌های لازم برای اجرای مجازات توسط افرادی که به این کار خوانده می‌شوند» را فراهم آورند.

مهمنترین عوامل موثر در آزادی اقتصادی شامل موارد زیر است:

- وضعیت قوانین مربوط به اعتبارات، بازار نیروی کار و کالا (کسبوکار)
- میزان آزادی تجارت بین‌الملل
- سهولت تأمین مالی
- اندازه دولت

از جمله موارد دیگر می‌توان به ثبات قوانین مدیریتی در نهادهای تخصصی و ... اشاره کرد.

در طرف تقاضا یا وام‌گیرنده این هزینه‌ها هزینه‌های مبادله وام‌گیری نامیده می‌شوند و متتشکل از اجزای زیر می‌باشند:

- هزینه‌های مستقیم دریافت تسهیلات: کلیه هزینه‌هایی است که به‌طور مستقیم در جریان مراجعته به بانک و دریافت تسهیلات تحمیل می‌شود؛ مانند هزینه‌های رفت‌وآمد به بانک، هزینه خوراک و اسکان.
 - هزینه‌های فرصت زمان صرف شده برای دریافت تسهیلات: هزینه‌هایی که معادل ارزش فرصت زمانی از دست‌رفته وام‌گیرنده می‌باشد. وام‌گیرندگان مجبورند که برای دریافت تسهیلات از هنگام جستجو و ارائه درخواست تا دریافت آن و سپس برای پرداخت اقساط، مقداری از وقت خود را صرف کنند که این وقت می‌توانست در گزینه‌های درآمدزای دیگری مورد استفاده قرار گیرد.
 - هزینه تهیه مدارک لازم برای تشکیل پرونده: کلیه وجوهی که برای تشکیل پرونده در نزد موسسه اعتباری هزینه می‌شود؛ مانند تصاویر شناسنامه و سایر مدارک، تهیه عکس، خرید سفته و دریافت استعلام.
 - هزینه‌های اداری: مانند حق‌الثبت و حق‌التحریر دفاتر ثبت اسناد.
 - هزینه پرداختی به ضامن: کلیه هزینه‌هایی است که وام‌گیرنده مجبور است برای ضمانت وام از سوی یک شخص ثالث متقابل شود و سایر هزینه‌های فرآیند دریافت تسهیلات.
- بر اساس مطالعات انجام شده مهم‌ترین عاملی که موجب افزایش هزینه‌های مبادله در فرآیند اعطای تسهیلات می‌شوند عبارتند از:
- نبود اطلاعات کافی و لازم برای دسترسی به بازار رسمی
 - عدم تقارن اطلاعات میان افراد
 - یچیده بودن فرآیند تقاضا برای تسهیلات
 - تبعیض، رابطه‌بازی و کاغذبازی اداری در اعطای تسهیلات
 - تأمین دارایی کافی به عنوان وثیقه
 - نیاز به مراجعات مکرر برای دریافت تسهیلات
 - زمان انتظار دریافت تسهیلات و چنانچه این تسهیلات در چند مرحله پرداخت شود، زمان واریز هر مرحله.

۸- موانع دریافت تسهیلات

«مشکل دریافت تسهیلات از بانکها» در طی ۱۳ دوره پایش مستمر محیط کسب و کار ایران همواره در رتبه ۱ یا ۲ بوده و در دو فصل منتهی به پاییز ۱۳۹۲ نیز نامناسب‌ترین مولفه محیط کسب و کار از دید تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده ارزیابی شده است. «ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی» نیز که همواره در زمرة نامساعدترین مولفه‌ها در فصول گذشته بوده (در اکثر فصول رتبه ۳ یا ۴)، در پاییز ۱۳۹۲ به دومین مانع محیط کسب و کار از دید تشکل‌های اقتصادی تبدیل شده است.

یکی از مشکلات اساسی نظام بانکی ایران این است که در کنار بازار پول و اعتبارات رسمی، بازار غیررسمی پول در کشور که در گذشته نیز وجود داشته، تقویت شده است و نرخ سود (بهره) در آن بسیار بالاتر از زمانی است که بانک به سپرده‌گذاران خود پرداخت کرده یا در مقابل اعطای تسهیلات از آنها دریافت می‌کند.

وجود این نوع بازارهای پول غیررسمی دارای دو نرخ متفاوت برای استقراض پول زمینه‌ای را برای کسب رانت از این طریق فراهم کرده است که افراد و موسسات بتوانند با استفاده از رانت یا رشو، پول را با نرخ بهره کمتر از بانک‌های دولتی وام گرفته و در بازار غیررسمی با نرخ بهره بالاتر وام دهند. به وجود آمدن این وضعیت باعث شده است که تقاضای کاذبی برای دریافت وام از سیستم بانکی رسمی به وجود آید (در اصل مقدار قابل توجهی از وام‌های بانکی به دست عوامل تولیدی نمی‌رسد بلکه در دست واسطه‌گران رانت‌خوار و سودجو قرار دارد) و به همین دلیل نظام بانکی برای اعطای وام شرایط سختگیرانه‌ای را اعمال می‌کند. در نتیجه ضمن فراوانی نقدینگی در بازار غیررسمی، کسب نقدینگی از بازار رسمی با محدودیت‌های فراوانی روبرو شده و در ساختار نقدینگی نوعی دوگانگی و بن‌بست پدید آمده است.

بازوهای نظارتی در داخل شبکه بانکی ضعیف است. به عبارتی اصلاً وجود ندارد. بدیهی است که با تخصصی کردن فعالیت شعب در اعطای تسهیلات و همچنین تقویت بانک‌های خصوصی و استفاده کردن از نهادهای نظارتی غیردولتی، می‌توان موضوع مهم نظارت را بیش از پیش مورد تأکید قرار داد. لذا وجود رانت، رشوه‌خواری، اختلاس و ... به خاطر ضعف سیستم نظارتی است.

بهره‌وری بانکی طی سال‌های مختلف پایین بوده و این امر موجب افزایش هزینه‌های عملیاتی بانکی و به تبع آن، افزایش هزینه‌های بانک‌ها و نرخ سود مورد انتظار بانک‌ها از تسهیلات شده است. سپرده‌های بانکی نزد بانک مرکزی (قانونی و دیداری)، اعمال محدودیت‌ها و سقف‌های اعتباری، تسهیلات تکلیفی و اعتبارات بخش دولتی و وجود هزینه‌های عملیاتی غیرضروری، همگی مانع برای اعطای تسهیلات بانکی محسوب می‌شوند. بانک‌ها انتظار بالایی برای پوشش هزینه‌های ناکارایی خود از سود اکتسابی دارند که این عامل بر سپرده‌گذاران یا دریافت‌کنندگان تسهیلات اثر منفی می‌گذارد. به عبارتی بانک‌ها هزینه ناکارآمدی خود را از سپرده‌گذاران و دریافت‌کنندگان تسهیلات اخذ می‌نمایند.

یکی از مسائل بسیار مهمی که بهره‌وری بانک‌ها را کاهش داده و موجب افزایش هزینه‌های عملیاتی آن‌ها می‌شود، نظام بوروکراتیک و غیرمنعطف سیستم بانکی و کاغذبازی‌های غیرضروری است که در راستای اعطای تسهیلات یا افتتاح حساب برای سپرده‌گذاران و دریافت و پرداخ پول و ... می‌باشد. در حالی که در کشورهای

پیشرفته در این خصوص اکثر کارهای ذکر شده به واسطه کارت‌های اعتباری و بانکداری الکترونیک صورت می‌گیرد و هزینه عملیاتی چنین کارهایی بسیار پایین می‌باشد.

عدم وجود رقابت به معنای واقعی در بازار پولی نیز از دیگر موانع پیش‌روی دریافت تسهیلات بانکی محسوب می‌شود. به طوری که اگر یک بانک خارجی با سرمایه مشترک ایران و یک کشور دیگر تأسیس شود، تمامی بانک‌های دولتی را به دلیل پایین بودن بهره‌وری آن‌ها از میدان خارج خواهد ساخت.

جدول ۹- ارزیابی تشكلهای اقتصادی مشارکت‌کننده از مولفه‌های محیط کسب و کار در پاییز ۱۳۹۲ در مقایسه با فصول قبل و میانگین سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱

مولفه‌های محیط کسب و کار															
(به ترتیب ارزیابی نامساعد در پاییز ۱۳۹۲)															
سال ۱۳۹۰		سال ۱۳۹۱		پاییز ۱۳۹۰		پاییز ۱۳۹۱		زمستان ۱۳۹۱		بهار ۱۳۹۲		تابستان ۱۳۹۲		پاییز ۱۳۹۲	
میانگین	رتبه	میانگین	رتبه	میانگین	رتبه	میانگین	رتبه	میانگین	رتبه	میانگین	رتبه	میانگین	رتبه	میانگین	رتبه
۷/۷۰	۱	۷/۷۷	۲	۷/۷۹	۱	۷/۶۵	۲	۷/۵۶	۲	۷/۵۶	۱	۷/۷۳	۱	۷/۴۳	مشکل دریافت تسهیلات از بانکها
۷/۰۸	۳	۷/۰۹	۲	۷/۰۸	۳	۷/۱۵	۳	۷/۱۶	۴	۷/۰۷	۴	۷/۰۶	۲	۶/۹۲	ضعف بازار سرمایه بر تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی

جدول ۱۰- ارزیابی ۳۱۵ تشكل اقتصادی سراسر کشور از مولفه‌های محیط کسب و کار در پاییز ۱۳۹۲ به تفکیک استان‌ها

مشکلات متعارف تولیدکنندگان ایرانی (به ترتیب الفبا)																																	
مشکل	کل	کل	تهران	آذربایجان غربی	آذربایجان شرقی	استان رضوی	استان شهریار	استان سمنان	استان چهارمحال و بختیاری	استان خوزستان	تهران	تولیدکنندگان ایرانی	تولیدکنندگان خارجی	تولیدکنندگان خارجی																			
مشکل دریافت تسهیلات از بانکها	۵/۴۳	۵/۸۲	۵/۶۰	۶/۵۴	۷/۴۲	۶/۳۵	۶/۸۳	۷/۰۱	۶/۴۶	۷/۸۳	۷/۵۱	۷/۵۷	۷/۵۱	۶/۹۵	۸/۱۹	۸/۴۷	۷/۴۸	۶/۰۰	۷/۸۴	۷/۶۰	۸/۰۵	۷/۳۲	۷/۹۷	۸/۱۰	۸/۲۴	۸/۱۷	۸/۴۱	۸/۹۷	۹/۰۹				
ضعف بازار سرمایه بر تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	۶/۹۲	۴/۷۰	۶/۰۶	۶/۰۰	۶/۴۲	۵/۹۷	۶/۲۵	۶/۳۹	۶/۲۳	۶/۸۳	۶/۵۹	۶/۲۱	۷/۲۵	۵/۶۱	۶/۲۱	۶/۷	۷/۷۹	۵/۵۱	۷/۹۹	۶/۹۱	۶/۹۵	۷/۸۶	۶/۹۲	۸/۱۷	۷/۶۳	۶/۹۶	۶/۲۸	۶/۸۹	۷/۳۲	۸/۲۴	۸/۹۷	۷/۹۴	۷/۰۰

* اختصاص نمره ۱۰ به هر مولفه به منزله بدترین ارزیابی از وضعیت آن مولفه در محیط کسب و کار است و نمره ۱ به این معنی است که آن مولفه در دوره مورد بررسی بر عملکرد یا اداره بنگاه‌های تحت پوشش تشكل ارزیابی کننده، تأثیر نداشته است.

کیز هشدار داده است که رکود زمانی سر بر می آورد که پول از چرخه صنعتی به چرخه مالی میرود. وضعیت نظام بانکی ما به هیچ وجه رضایت بخش نیست. از ابتدای برنامه اول نقدینگی حدود ۱۶۵۰ میلیارد تومان بوده و در سال ۱۳۹۲ از ۴۵۰/۰۰۰ میلیارد تومان فراتر رفت. در طول این دوره نقدینگی بطور متوسط حدود ۳۰ درصد افزایش یافته است. این در حالی است که رشد تولید بسیار محدود بوده است. لذا رشد نقدینگی و تورم مستمر انعکاس یافته است. با وجود رشد نقدینگی نسبت تسهیلات به GDP در کشور حدود ۶۰ درصد است در حالی که در چین حدود ۱۶۵ درصد است. دلیل این پارادوکس انباشت وام های عموق و غیر قابل وصول است که اخیراً مقدار آن از ۸۰/۰۰۰ میلیارد تومان فراتر رفته است. البته به خاطر نبود شفافیت در نظام بانکی مشخص نشده که ترکیب این وام ها چگونه است مسلماً بخش محدودی از آن برای تولید است و بخش زیادی از آن برای افراد معدود با وام بسیار زیاد است که مربوط به امور تجاری و واسطه گری و امور نا مولد است.

برخی مشکلات واحدهای تولیدی در دریافت تسهیلات عبارتند از (آخانی، ۱۳۸۴):

۱. ارزیابی غیرواقعی و ثایق و تهیه وثیقه و ضامن معتبر
۲. سود بانکی
۳. طولانی بودن زمان دریافت تسهیلات و مراحل اداری در دستگاههای اجرایی
۴. قوانین محدودکننده بانکها
۵. ناکافی بودن وام

بر اساس مطالعه احمدی کلیجی و دریجانی (۱۳۸۴) هزینه پرداختی به ضامن، هزینه فرصت و هزینه مستقیم دریافت تسهیلات بیشترین هزینه هایی است که کشاورزان برای دریافت تسهیلات از منابع مالی رسمی پرداخت کرده‌اند. این هزینه‌ها منجر به افزایش نرخ سود واقعی وام می‌گردد و نتیجه آن به صورت کارایی پایین مؤسسه وامدهنده و کاهش بانک‌پذیری کشاورزی بروز می‌کند. در بررسی هزینه‌های مبادله دریافت تسهیلات بر حسب اندازه وام، هزینه‌های مبادله با افزایش مبلغ وام افزایش می‌یابد. این امر منجر به دریافت وام‌هایی با مبالغ کمتر توسط کشاورزان و کاهش بهره‌وری از وام دریافتی می‌شود. از این رو، افزایش بهره‌وری نظام بانکی، انعطاف‌پذیری در پرداخت‌های اعتباری، آسان کردن شیوه پرداخت تسهیلات به ویژه گرفتن تضمین و خودکار کردن پرداخت‌ها برای کاهش این هزینه‌ها توصیه می‌شود.

صادقی و همکاران (۱۳۸۸) روند هزینه‌های مبادله در اقتصاد ایران را برآورد کردند. آنها فساد اقتصادی را از عوامل مؤثر بر افزایش هزینه‌های مبادله دانستند و گسترش روش‌های نوین بانکداری و بانکداری الکترونیک برای تسهیل مبادله‌ها را از عوامل مؤثر بر کاهش هزینه‌های مبادله دانستند.

عمده مسائل و مشکلات سیستم بانکی کشور از نظر مدیران صنایع عبارتند از (حکیمیان، ۱۳۸۴):

- بی‌توجهی به عقود اسلامی بلندمدت از جمله استصناع و تسهیلات اجراء‌ای
- حاکمیت نگرش کوتاه‌مدت بازارگانی در اعطای وام‌های صنعتی علیرغم قرابت و نزدیکی بانکداری جامع و بانکداری اسلامی

۳- عدم پذیرش ریسک معاملاتی توسط بانک‌های ایرانی: بانک‌های ایرانی همچون بانک‌های غربی، حاضر به پذیرش ریسک معاملاتی نیستند و فقط ریسک‌های اعتباری، یعنی ریسک احتمال عدم بازپرداخت وام توسط وام‌گیرنده را می‌پذیرند و این ریسک را هم با دریافت وثیقه مناسب کنترل می‌کنند و پوشش می‌دهند. به همین دلیل است که روش فروش اقساطی که از درجه ریسک معاملاتی بسیار پایین (از دیدگاه بانک‌ها برخوردار است)، مهم‌ترین نقش را در پرداخت تسهیلات در ایران ایفا می‌کند و عقود مشارکت مدنی و مضاربه با بالاترین درجه مشارکت ریسک از میان عقود مورد استفاده در پرداخت تسهیلات بانکی، در بین بانک‌های ایرانی طرفداران اندکی دارد. حال آنکه از دیدگاه صنایع، مشارکت بانک‌ها در پذیرش ریسک معاملاتی، اطمینان بیشتری به صنایع می‌دهد و انجام پروژه‌های بستری را از سوی صنایع امکان‌پذیر می‌نماید.

۴- رواج نداشتن سود شناور در اعطای تسهیلات: در بانک‌های ایران، نرخ سود کاملاً ثابت است و از ابتدا تا انتهای مدت قرارداد بانکی، تغییر نمی‌کند. نرخ شناور واقعی بر اساس دو روش مشارکت مدنی و مضاربه است و نشان‌دهنده تمایل بانک به مشارکت در ریسک با گیرنده تسهیلات صنعتی است.

۵- حاکمیت روابط شخصی و نداشتن توجه کافی به تحلیل‌های کارشناسی: بانک‌های خارجی به مراتب بیشتر از بانک‌های ایرانی متکی به صورت‌های مالی شرکت‌های صنعتی هستند و به ارقام آن اعتماد می‌کنند. مدارکی نظیر صورتحساب‌های بانکی، پیش‌بینی نقدینگی و سود و زیان آینده گزارش‌های حسابرسی شده، تاریخچه‌ی عملکرد شرکت مقاضی تسهیلات بانکی، سهامداران، مدیران و ساختار مدیریتی اساس تصمیمات بانک‌ها را در مورد پذیرش یا رد تقاضای وام تشکیل می‌دهد. این کار در بانک‌های ایرانی در سطح و مقیاس بسیار کوچکتری انجام می‌گیرد و لذا ممکن است تصمیم‌گیری‌های فردی و سلیقه‌ای، جایگزین تحلیل‌های فنی و اقتصادی شود.

۶- بی‌توجهی به اهمیت ارزیابی درجه ریسک صنایع

۷- عدم اعطای مهلت تنفس کافی

۸- قصور و کوتاهی در نظارت‌های موثر

۹- وجود ساختار و تشکیلات و استفاده از روش‌ها و عملیات بانکی قدیمی

۹- تسهیلات تکلیفی

یکی از سیاست‌هایی که دولت‌ها در حمایت از بخش‌ها یا اقشار آسیب‌پذیر اتخاذ می‌کنند، سیاست اعطای تسهیلات بانکی به صورت تکلیفی است. استفاده از این سیاست در سال‌های پس از انقلاب در ایران به شدت گسترش یافت. به طوری که حجم تسهیلات تکلیفی بانک‌ها در دوره ۱۳۶۷-۷۶ بیش از ۱۲۰ برابر افزایش یافت. تسهیلات تکلیفی تسهیلاتی هستند که به موجب قوانین و مصوبات بر سیستم بانکی تملیف می‌شوند و قسمت عمده این تسهیلات در قالب تبصره‌های قانون بودجه سالانه گنجانده می‌شود که همه ساله توسط دولت پیشنهاد شده و پس از تصویب، هیأت وزیران آیین‌نامه اجرایی این تسهیلات را به بانک‌ها ابلاغ می‌کند تا بر آن اساس بانک‌ها تسهیلات موردنظر را به بخش‌های مختلف اقتصادی و افراد واجد شرایط اعطا کنند و پس از آن عملکرد سیستم بانکی است که میزان تحقق اهداف مورد نظر سیاستگذاران و قانونگذاران را مشخص می‌کند.

تسهیلات تکلیفی شده به بانک مرکزی باعث می‌شود که بدھی بخش دولتی به بانک مرکزی متورم شود. از آنجا که خالص بدھی بخش دولتی یکی از منابع عمده پایه پولی محسوب می‌شود، افزایش بدھی بخش دولتی با فرض ثابت بودن سپرده‌های بخش دولتی، باعث متورم شدن خالص بدھی بخش دولتی به بانک مرکزی و در نهایت رشد نقدینگی می‌شود (میربهاری، ۱۳۸۱).

افزایش تسهیلات تکلیفی به ویژه تسهیلات عظیم مربوط به شرکت‌های دولتی، موجب شده است که بخش عمده‌ای از منابع مالی کشور در چرخه محدودی جریان یابد و بخش بزرگی از جامعه از دسترسی به منابع مالی محروم شود، این در حالی است که حجم تسهیلات بانکی و نقدینگی با سرعتی فراتر از متقاضیان اقتصادی افزایش یافته است. حجم قابل توجه تسهیلات تکلیفی موجب شده است که بانک‌ها عملأً نتوانند منابع لازم برای تأمین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی بخش‌های غیردولتی و غیرحمایتی را تأمین کنند (میربهاری، ۱۳۸۱). تسهیلات بانکی بر اساس تبصره‌های قوانین بودجه سنتوی که به منظور جبران برخی کمبودهای اقتصادی و ضرورت‌های اجتماعی تکالیف خاصی برای بانک‌ها ایجاد می‌کنند، موجب پایین آمدن سطح کارایی نظام بانکی در تخصیص و توزیع بهینه منابع محدود می‌شوند (امیراصلانی، ۱۳۷۸).

مشکلات و عوارض ناشی از تسهیلات تکلیفی در رابطه با بانک‌ها عبارتند از:

۱. تضعیف سیاست‌های پولی
۲. تخصیص غیربهینه منابع مالی
۳. اثر منفی بر مشتریان عادی بانک‌ها
۴. اثر منفی بر سودآوری بانک‌ها
۵. افزایش خطرپذیری (ریسک) اعتباری بانک‌ها
۶. افزایش بار بودجه‌ای دولت
۷. خارج شدن حجم زیادی از منابع مالی بانک‌ها از دسترس آنها (میربهاری، ۱۳۸۱)

۱۰- راهکارهای بهبود شرایط اعطای تسهیلات

در راستای بهبود شرایط اعطای تسهیلات توسط سیستم بانکی پیشنهادات زیر مطرح می‌شود (امیراصلانی، ۱۳۷۸):

۱. تفکیک وظایف بانک‌های تجاری و تخصصی و اعطای آزادی عمل به بانک‌های تجاری در چارچوب مقررات در اعطای تسهیلات کوتاه‌مدت و سوق دادن طرح‌های بلندمدت به بانک‌های تخصصی و انجام مقدمات لازم برای تخصیص منابع سرمایه‌ای به بانک‌های تخصصی در تأمین اینگونه تسهیلات.
۲. انجام اقدامات لازم در جهت تقویت سرمایه بانک‌ها در حد استانداردهای بین‌المللی
۳. حذف ضوابط خاص و تأمین کمک‌ها به اقشار موردنظر از طریق منابع بودجه‌ای
۴. اخذ وثایق و تضمینات مطمئن و کافی و اعطای تسهیلات متناسب با توان مشتری و جلوگیری از اعطای تسهیلات تکراری به یک فرد در شعب و بانک‌های مختلف.
۵. وجود یک واحد اطلاعاتی قوی و کارآمد در مرکز معاملاتی بانک به منظور تشکیل پرونده اطلاعاتی مشتریان و تمرکز این اطلاعات در بانک مرکزی و تنظیم و نشر بولتن هفتگی بهای خرده‌فروشی و عمده‌فروشی کالاها به منظور آگاهی سیستم بانکی از سودآوری معاملات و مطالبه سود واقعی از مشتریان
۶. دریافت سود تسهیلات و تعیین سود سپرده‌ها بر اساس عملکرد واقعی طرح‌ها

با توجه به رابطه معنی‌دار بین دقت عمل و تخصص کارکنان، میزان تسهیلات اعطایی و رویه‌های اداری موجود در زمینه اعطای تسهیلات با رضایتمندی مشتریان، از بانک‌ها انتظار می‌رود که برای تقویت این عوامل، به نکات زیر توجه کنند (مجیدی‌نیا، ۱۳۸۲):

۱. شناسایی راهکاری مناسب برای افزایش سرعت و سهولت در ارائه خدمات مانند کاربرد تکنولوژی جدید و ابزارهای نوین ارائه خدمات.
۲. بالابردن سطح مهارت‌ها، تجرب و توانایی‌های کارکنان از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت در داخل و خارج، شرکت در سمینارها و گردهمایی‌ها.
۳. محترم شمردن نظریات اصلاحی کارکنان در مورد بهبود روش‌های داخلی بانک.
۴. ارائه حق تقدیم به مشتریان فعال بانک برای دریافت اعتبار موردنیاز
۵. شفاف‌تر کردن رویه‌ها، فرآیندها و سیستم ارائه خدمات به مشتریان، از طریق اصلاح بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های صادره از جانب ادارات مربوطه و همچنین مدیران و کارشناسان امر.
۶. آشنا نمودن مشتریان با فرآیند اخذ تسهیلات.
۷. شناسایی راهکارهای مناسب برای بهبود رویه‌های کاری.

دیگر راهکارهای دسترسی به تسهیلات مالی عبارتند از (ختایی و سیفی‌پور، ۱۳۸۴):
- باز شدن متقابل بخش مالی کشور در مقابل مؤسسات مالی خارجی و استفاده از امکانات مالی کشورهای دیگر در جهت جهانی شدن بازار سرمایه.

- آزادسازی بخش مالی به مفهوم فراهم نمودن مکان فعالیت جهت مشارکت بخش خصوصی و رقابت میان مؤسسات مالی جهت ارائه خدمات.
- اتکاء بیشتر نظام مالی به دریافت هزینه خدمات مالی برای استفاده کنندگان از خدمات و جانشین کردن آن برای کاهش هرچه سریع‌تر شکاف میان سود تسهیلات و سود سپرده‌گذاران به عنوان منبع فعلی تأمین هزینه‌های مالی.

بنابراین بانک مرکزی ایران باید اصلاحات اساسی زیر را در دستور کار قرار دهد: (شاکری، ۱۳۹۲):

- پرتفوی بانک‌های خصوصی در چه سال گذشته را بررسی و نقش آن‌ها را در بحران آفرینی‌های اخیر ارزیابی کند.
- تسهیلات اعطایی برای واردات نهاده‌ها را نظارت کند و تنها در ازای سودهای معمول و پایین این تسهیلات را اعطای کند.
- بانک‌ها را از هر گونه مداخله در معاملات زمین، مسکن، سکه و ارز منع نماید.
- بانک‌ها را وادار نماید تا نسبت شان با تولید را مشخص کنند و حتماً بر گردش مالی آن‌ها نظارات کند.
- اساساً بانک مرکزی باید پول در جریان را که به مثابه خون در جریان بدن می‌باشد به طوی کامل مانیتور کند.
- تامین کسر بودجه‌های محدود دولت را به ایجاد و شفافیت و انضباط مشروط کند.
- نظام اعتبار دهی و تسهیلات بانکی را تحت شبکه واحد الکترونیکی تنظیم و مدام آن را مانیتور کند.
- نقدینگی را به سمت فعالیت‌های مولد هدایت کند و از فعالیت‌های نامولد دور سازد.
- از رشد قارچ گونه موسسات اعتباری و بانک‌های خصوصی جلوگیری کند و سعی کند نظام پولی کشور را با نظام تولید مرتبط ساخته و از این جدایی و واگرایی نا موجه میان بخشی‌های پولی و بخش حقیقی بکاهد.
- گسترش بی‌رویه و عملکرد سوداگرانه موسسات مالی اقتصاد را در منجلاب فرو خواهد برد که بیرون آمدن از آن به آسانی میسر نخواهد بود.

در خصوص تقویت و بهبود کارکرد تأمین نیازهای مالی واحدهای صنعتی راهکارهای ذیل ارائه می‌شود (حکیمیان، ۱۳۸۴):

- ۱- توجه به سایر عقود اسلامی از جمله استصناع و اجاره
- ۲- اختصاص عملیات بانکداری با سود شناور واقعی
- ۳- تفویض اختیار لازم به مدیران شعب
- ۴- کسب تجربه و آشنایی لازم مدیران بانک با صنایع
- ۵- تشکیل و تأسیس بانک سرمایه‌گذاری
- ۶- اعطای نرخ‌های ترجیحی بهره از سوی بانک‌های تخصصی صنعتی و معدنی در ایران

۷- طراحی سیستم‌های هماهنگ و منسجم برای پذیرش درخواست تسهیلات و بررسی نظاممند آنها و ضرورت

رتبه‌بندی اعتبار مشتریان

به منظور تمرکز زدایی از تسهیلات بانکی و با توجه به آنکه نظام بانکی نظامی است که بر پایه اعتبار فعلی و مناسب بودن شرایط اقتصادی منطقه از نظر زیرساخت‌ها به اعتباردهی می‌پردازد و در نتیجه تا حد زیادی از نحوه چینش فعالیت‌های اقتصادی تبعیت می‌کند، بنابراین باید به تمرکز زدایی از فعالیت‌های اقتصادی پرداخت که این امر نیز در سایه برنامه‌ریزی مطقفه‌ای و استفاده از مطالعات آمایش سرزمهین ممکن است.

یکی از راه‌های مقابله با این پدیده، ایجاد نهادهای تأمین مالی خرد اسلامی است که بدون وثیقه یا با ضمانت‌های گروهی، مشکل پس‌انداز اندک یا عدم برخورداری از وثیقه اقتشار ضعیف جامعه را فراهم کند. این نهادهای تأمین مالی هرچند دارای تجربیات ارزشمندی در کشورهای مختلف جهان است، اما متأسفانه هنوز در کشور ما به این نهادها و مکانیسم‌ها توجه خاصی نشده است.

از دیگر راهکارهای مبارزه با تمرکز تسهیلات بانکی، عدم تعیین دستوری نرخ سود بانکی است. تعیین دستوری این امر خصوصاً عدم توجه به نرخ تورم در زمان تعیین آن موجب ایجاد رانت برای دریافت‌کنندگان این تسهیلات شده و با توجه به دسترسی بیشتر ساکنان استان تهران به مراکز قدرت سیاسی و اقتصادی، بر تمرکز این تسهیلات اثر می‌گذارد.

دیگر راهکار تمرکز زدایی تسهیلات که در تسهیلات تولید (کارآفرینی) مطلوب‌تر است، گسترش فرهنگ کارآفرینی در استان‌های کشور است.

۱۱- پیشنهادات پژوهشی

با توجه به موارد مطرح شده، موارد زیر به عنوان موضوع پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌گردد:

- بررسی آثار تحریم اقتصادی بر تأمین مالی از طریق بخش بانکی
- بررسی عوامل مؤثر بر عدم کارایی بخش بانکی در تأمین مالی بنگاه‌های اقتصادی
- بررسی مقایسه‌ای هزینه‌های مبادلاتی تسهیلات بانکی در بخش‌ها و مناطق مختلف و تأثیر آن بر هزینه‌های واقعی تسهیلات بانکی
- بررسی تأثیر تمرکزدایی و اصلاح ساختار سازمانی در نظام بانکی بر فرآیند اعطای تسهیلات
- بررسی مقایسه‌ای نظام مدیریت و کارائی بانک‌های دولتی و خصوصی بر فرآیند و هزینه‌های اعطای تسهیلات بانکی
- بررسی راهکارهای مبارزه با فساد در اولویت‌بندی بانک‌ها برای اعطای تسهیلات
- بررسی راهکارهای تشویق نظام بانکی به اعطای تسهیلات بلندمدت
- امکان‌سنجی شکل‌گیری و توسعه نظام اعتبارسنجی فراگیر برای کاهش موانع اطلاعاتی اعطاء تسهیلات بانکی
- بررسی تأثیر مطالبات معوق بانکی بر اعطاء تسهیلات
- بررسی تأثیر نظام تسجيل و ثبت دارایی‌ها و تقویت حقوق مالکیت زمین و ساختمان بر فرآیند اعطاء تسهیلات بانکی

ضمایم

فرم های بازخوانی مقالات، پایان نامه و گزارش های پژوهشی

۱- مشخصات پژوهش‌های علمی

جدول ۱۱- مشخصات پژوهش‌های علمی پیرامون بررسی موانع و راهکارهای دریافت تسهیلات از بانک‌ها

شماره	عنوان	نویسنده	سال انجام	مهم‌ترین نتایج
۱	آسیب‌شناسی اداری نظام بانکی کشور، مشکلات و راهکارها	علیرضا شیرانی	۱۳۸۹	از دیدگاه مشتریان در شرایط فعلی، نظام بانکی کشور قادر نبوده به نحو مطلوب پاسخگوی انتظارات مشتریان و مردم باشد. هرچه تحصیلات مشتریان و ارتباط آنها با سایر بانک‌ها بیشتر باشد، به همان میزان سطح انتظارات آنها از سیستم بانکی و میزان نارضایتی آنها از عملکرد فعلی بانک‌ها افزایش می‌یابد.
۲	ارزیابی تأثیر غیرمستقیم سیاست‌های پولی بر عرضه تسهیلات بانکی از طریق ویژگی‌های ترازانه‌ای بانک‌های دولتی و غیردولتی	اسدالله فرزین‌وش- حسن حیدری	۱۳۹۰	سیاست پولی بطور مستقیم بانک‌ها را تحت تأثیر قرار نمی‌دهد. اما اثرات غیرمستقیم سیاست پولی از طریق تأثیرگذاری بر ویژگی‌های بانک‌ها، بویژه نقدینگی‌شان بر میزان وام‌دهی آنها تأثیرگذار است.
۳	بررسی وجود شکست ساختاری در رابطه میان توسعه بخش مالی و رشد اقتصاد و استخراج میزان بهینه ارائه تسهیلات بانکی به بخش خصوصی	دکتر مهدی تقی- شعله باقری پرمه- پریسا مهاجری	۱۳۹۰	نتایج برآوردها طی دهه‌های مختلف و در گروه‌های درآمدی مختلف، شکست ساختاری در رابطه توسعه بخش مالی و رشد اقتصادی را تأیید می‌کنند. نقاط شکست ساختاری و اندازه بهینه برای بخش مالی به سطح توسعه کشورهای بستگی دارد.
۴	تبیین عوامل مؤثر بر مطالبات معوق در صنعت بانکداری ایران	حمید کردبچه، لیلا پردل نوش‌آبادی	۱۳۹۰	کارایی عملیاتی، رفتار احتیاطی و نوع مالکیت بانک‌ها، متغیرهای تعیین‌کننده و معنادار در توضیح رفتار مطالبات معوق در نظام بانکی ایران هستند. وضعیت اقتصاد کلان اثر معناداری بر مطالبات معوق در نمونه مورد بررسی داشته است.
۵	بررسی اثرات سیاست پولی بر حجم سپرده‌ها، تسهیلات اعطایی و نقدینگی نظام بانکی کشور (طی سال‌های ۱۳۷۴-۱۳۸۲)	مهدی تقی- علی‌اصغر لطفی	۱۳۸۵	در سطح نظام بانکی، شاخص سیاست پولی (سپرده قانونی) بر نرخ رشد حجم سپرده‌ی بانک‌ها و مانده تسهیلات اعطایی آنها تأثیر منفی می‌گذارد. وجود کanal اعتباری سیاست پولی در ایران تأیید می‌شود اما از آنجا که این اثر بسیار ناچیز است، عملاً کارایی سیاست پولی و کارکرد کanal اعتباری از اعتبار ساقط می‌شود.
۶	بررسی عملکرد نظام بانکی با تأکید بر تسهیلات تکلیفی	دفتر مطالعات برنامه و بودجه	۱۳۸۱	در طول سال‌های گذشته شبکه بانکی به مصوبات شورای عالی سیاست‌های پولی و اعتباری پایبند نبوده و به بسیاری از تکالیف خود در برابر بخش غیردولتی عمل نکرده و به اغلب فعالیتهای مولد بخش غیردولتی بسیار کمتر از مقادیر مصوب اعتبارات تکلیفی اعطاکرده است.

شماره	عنوان	نویسنده	سال انجام	مهم‌ترین نتایج
۷	بررسی چالش‌های نظام پولی و بانکی و ارائه پیشنهادهای قانونی برای برنامه پنجم توسعه	دفتر مطالعات اقتصادی	۱۳۸۸	بعلت نوع نگاه خاص دولت نهم به نقش نظام بانکی در نحوه سیاست‌های پولی و بانکی، رابطه مالی و حقوقی دولت با بانک مرکزی و شبکه بانکی مخدوش شده است. لازم است بانک مرکزی از دولت استقلال یابد.
۸	تحلیل شاخص‌های عملکرد شبکه بانکی در تأمین مالی تولید	اعظم احمدیان	۱۳۹۲	عمده تسهیلات اعطایی در صنعت بانکی کشور به بخش‌های زودبازده و پرسود اختصاص یافته است. به طوری که سهم تسهیلات اعطایی به بخش خدمات و بازرگانی بیش از سایر بخش‌های اقتصادی است.
۹	ارزیابی و تحلیل نظام بانکی ایران	عباس شاکری	۱۳۹۲	در حالی که بخش تولید با مشکل جدی مواجه بوده و رشد اقتصادی حدود دو یا سه درصد بوده است، بانک‌ها سودهای بسیار بالا برده اند. این بدون شک حکایت از آن دارد که آن‌ها در خرید و فروش سهام، زمین، مسکن، ارز و سکه دخالت وسیع و سوداگرانه داشته اند. واردات انحصاری نهاده‌های تولید نیز عامل سود بالای آن‌ها بوده است.
۱۰	پایش محیط کسب‌وکار ایران در پاییز ۱۳۹۲	مرکز پژوهش‌های مجلس	۱۳۹۲	سه مولفه «مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها»، «ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی» و «اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان» در پاییز ۱۳۹۲ مجموعاً بدتر از بقیه مولفه‌های موثر بر اداره بنگاه‌ها در این فصل ارزیابی شده‌اند.
۱۱	تسهیلات تکلیفی و اثرات آن بر سیستم بانکی کشور	مهرزاد میربهاری	۱۳۸۱	افزایش تسهیلات تکلیفی به ویژه تسهیلات عظیم مربوط به شرکت‌های دولتی، موجب شده است که بخش عمدہ‌ای از منابع مالی کشور در چرخه محدودی جریان یابد و بخش بزرگی از جامعه از دسترسی به منابع مالی محروم شود، این در حالی است که حجم تسهیلات بانکی و نقدینگی با سرعتی فراتر از متقارضیان اقتصادی افزایش یافته است.
۱۲	عملکرد تسهیلات اعطایی به بخش صنعت استان مرکزی در سال‌های ۱۳۷۹-۱۳۸۲	زهراء خانی	۱۳۸۴	مهم‌ترین مشکلات تولیدکنندگان در دریافت تسهیلات از بانک‌ها عبارتند از: ارزیابی غیرواقعی و ثایق، رضایت‌نامه از سایر صنایع، سود بانکی، طولانی بودن زمان دریافت تسهیلات و قوانین محدود‌کننده بانک‌ها.

۲- فرم‌های بازخوانی کتابها، پایان نامه‌ها و مقالات پژوهشی

بازخوانی کتابها، پایان نامه‌ها و مقالات پژوهشی

در موضوع: بررسی موانع و راهکارهای دریافت تسهیلات از بانک‌ها

محل بازیابی: تاریخ بازخوانی: بازخوان:

الف-مشخصات کلی

۱- عنوان گزارش: آسیب‌شناسی اداری نظام بانکی کشور، مشکلات و راهکارها

۲- نوع گزارش: مقاله

۳- دانشگاه(سازمان) محل تولید گزارش

۴- نویسنده(نویسنده‌گان): علیرضا شیرانی

۵- استاد راهنمای(ناظر)

۶- سال شروع

۷- سال پایان

۸- محل انتشار: فصلنامه مطالعات مدیریت شماره ۴۱-۴۲

ب-مشخصات روش شناختی

۹- سوالات محوری

• تا چه حد نظام بانکی کشور در شرایط فعلی قادر به پاسخگویی به انتظارات مردم می‌باشد؟

• چه نارسایی‌ها و تنگناهای عمدہ‌ای در مسیر اداره و اعمال مدیریت بر نظام بانکی کشور وجود دارد؟

علل و عوامل بروز این نارسایی‌ها چیست؟

• برای رفع این نارسایی‌ها و موانع چه اقدامات، اصلاحات و دگرگونی‌های ساختاری باید انجام شود؟

۱۰- روش جمع آوری داده‌ها

• نظرسنجی مشتریان بانک سپه- مدیران ارشد نظام بانکی (بانک‌های تجاری و بانک مسکن و کشاورزی)

۱۱- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

• تحلیل واریانس

۱۲- مهمترین نتایج

جمع‌بندی نظرسنجی مشتریان در مورد میزان رضایت آنها از خدمات بانکی

متغیرها و عواملی که مورد پرسش قرار گرفته	درصد فراوانی هر یک از متغیرهای مورد پرسش
رعايت شوون اخلاقی کارکنان، دقت کارکنان، امانت داری و صداقت آنان	عالی (۹۰-۱۰۰ درصد)
تنوع خدمات بانکی، برخورد کارکنان بانکها با مشتریان، استقرار محل جغرافیایی شعب، استفاده از کارت به جای دفترچه	بسیار عالی (۸۰-۹۰ درصد)
سرعت در ارائه خدمات بانکی، کمیت ارائه خدمات بانکی، سرعت مراحل افتتاح حساب سپرده سرمایه گذاری، سرعت ارائه صورت حساب، کیفیت سرعت حوالجات، سرعت وصولی استناد، تغییر دفترچه سرمایه گذاری به کارتهای الکترونیکی عابر بانک و کارت هوشمند	خوب (۷۰-۸۰ درصد)
پذیرش انتقاد مشتریان توسط بانک، عملکرد سیستم بانکی در رابطه با اعطای تسهیلات، سهولت مراحل تشکیل پرونده تسهیلاتی و سایر مراحل اداری پرداخت تسهیلات اخذ وثیقه برای اعطای تسهیلات، اعتبار در حساب جاری	متوسط (۶۰-۷۰ درصد)
پاسخگویی نظام بانکی به انتظارات منطقی مشتریان، اعطای تسهیلات کالاهای بادام	ضعیف (۵۰-۶۰ درصد)
نرخ سود سپرده های سرمایه گذاری، کفایت میزان تسهیلات اعطای، نرخ سود تسهیلات اعطایی، عملکرد سیستم بانکی کشور در اعطای تسهیلات، اطلاع رسانی به مشتریان در مورد خدمات جدید	بسیار ضعیف (کمتر از ۵۰ درصد)

بطورکلی از دیدگاه مشتریان در شرایط فعلی، نظام بانکی کشور قادر نبوده به نحو مطلوب پاسخگوی انتظارات مشتریان و مردم باشد. ویژگی‌های جمیعت‌شناختی پاسخگویان نشان می‌دهد که هرچه تحصیلات مشتریان و ارتباط آنها با سایر بانک‌ها بیشتر باشد، به همان میزان سطح توقعات و انتظارات آنها از سیستم بانکی بیشتر خواهد بود و میزان نارضایتی آنها از وضعیت فعلی عملکرد بانک‌ها افزایش می‌یابد.

• جمع‌بندی یافته‌های نظرسنجی مدیران ارشد نظام بانکی:

۱. بیش از ۹۷ درصد از مدیران ارشد نظام بانکی معتقدند که قادر به پاسخگویی به نیازها انتظارات مشتریان خود نیستند.

۲. صد درصد مدیران ارشد نظام بانکی اعتقاد دارند که برای اعمال مدیریت صحیح، با محدودیتها و تنگناهای عمدہ‌ای مواجه هستند.

• پنجم محور اصلی و عمدۀ نارسایی‌ها و تنگناهای مدیران برای اعمال مدیریت صحیح و کارآمد:

۱. محدودیتها و مشکلات ناشی از وجود دستگاه‌های نظارتی متعدد (میانگین ۷۸/۹)

۲. محدودیتهای ناشی از نبود زیرساخت‌های لازم برای توسعه فناوری روز (میانگین ۷۱/۹)

۳. تنگناهای اعمال مدیریت صحیح بر منابع و مصارف (میانگین ۶۸/۷)

۴. محدودیتها و مشکلات ناشی از ضوابط و مقررات، دستورالعملها، بخشنامه‌ها و مصوبات نهادهای خارج از بانک (میانگین ۶۸/۲)

۵. تنگناهای اعمال مدیریت صحیح بر منابع انسانی (میانگین ۶۶/۱)

۱۳- مهمترین پیشنهادات

• پیشنهادهایی برای رفع مشکلات نظارتی

۱. استفاده از افراد متخصص و با تجربه در بازرگانی ها
۲. کفایت نظارت های سالیانه ای که توسط حسابرس و بازرگان قانونی منتخب مجمع عمومی بانک ها اعمال می شود و نظارت های اداره نظارت بر امور بانک های بانک مرکزی؛ اجتناب از نظارت های متعدد دیگر
۳. حذف قواعد و دستورالعمل ها و مقررات زائد و رفع نواقص، نقاط ابهام و تضادهای احتمالی آنها با سایر مقررات

• پیشنهادهایی برای رفع مشکلات ناشی از عدم امکان بهره‌گیری از فناوری روز

۱. شبکه ای نمودن نظام بانکی کشور، بهبود کیفیت و سرعت و دقت بیشتر در ارائه خدمات، کاهش هزینه ها و اعمال نظارت های داخلی مؤثر تر
۲. آموزش نیروی انسانی و ارتقاء توان بهره‌گیری آنها از نظام های مکانیزه

• پیشنهادهایی برای رفع تنگناهای اعمال مدیریت صحیح بر منابع و مصارف

۱. برخورداری از قدرت و اختیار تصمیم‌گیری هیئت مدیره بانک ها در تعیین نرخ سود سپرده ها و تسهیلات، بمنظور استفاده بهینه از منابع و مصارف و استقرار نظام رقابتی در شبکه بانکی
۲. حذف تسهیلات تکلیفی و تبصره ای
۳. حذف توزیع دستوری و بخشی اعتبارات برای بخش های مختلف اقتصادی
۴. اقدام جهت یکسان سازی نرخ های سود متفاوت در بخش های مختلف اقتصادی

• پیشنهادهایی برای رفع مشکلات ناشی از ضوابط، مقررات، دستورالعمل ها، بخشنامه ها و مصوبات

۱. پرهیز از تمرکزگرایی در تدوین و تنظیم ضوابط و مقررات
۲. حذف مقررات زائد و نیز ساده و شفاف سازی مقررات موجود
۳. ابهام زدایی از مقررات و ابلاغ ضوابط و مقررات بصورت مجموعه ای منسجم از یک مجرای مشخص
۴. تنظیم مقررات به نحوی که قابلیت اجرایی داشته باشد و بر احتی قابل استفاده روی رایانه ها باشد.
۵. در نظر گرفتن زمان و فرصت کافی از تاریخ ابلاغ مقررات تا تاریخ اجرای آنها بنحوی که امکان آموزش و توجیه نیروی انسانی و پیاده سازی روی نرم افزارهای رایانه ای وجود داشته باشد.
۶. پایداری ضوابط و مقررات و خودداری از تغییرات زودهنگام و بیش از حد در آنها

۷. نهاد ابلاغ کننده مقررات باید به سرعت با خورد مشکلات اجرایی و ابهامات و تضادهای مقررات ابلاغی را مورد بررسی قرار داده و نسبت به اصلاح آنها اقدام نماید.

۸. اختیارات بیشتری به مراکز تصمیم‌گیری درون سازمان تفویض گردد تا بتوانند در امور اجرایی انعطاف‌پذیری بیشتری داشته باشند.

• پیشنهادهایی برای رفع تنگناهای اعمال مدیریت صحیح بر منابع انسانی

۱. تفویض اختیار طراحی و تصویب نظام پرداخت کارکنان به مدیران ارشد بانک‌ها بنحوی که جذب مدیران و کارشناسان متخصص و با تجربه امکان‌پذیر باشد و در کارکنان موجود برای کار و تلاش بیشتر، ایجاد انگیزه کند.

۲. تفویض اختیار جهت تشویق و تنبیه و جایگزینی کارکنان موجود برای مشاغل سازمانی موردنظر

• سایر پیشنهادات:

الف: به منظور حسن اداره بانک‌ها باید اقدامات زیر انجام شود:

۱. اصلاح اساسنامه بانک‌ها در جهت تقویت اختیارات هیات مدیره مدیران عامل بانک‌ها

۲. حذف شورای عالی از ارکان بانک‌ها و تفویض اختیارات آن به هیات مدیره بانک‌ها

ب: برای تقویت کنترلهای داخلی باید اقدامات زیر صورت گیرد:

۱- بهره‌گیری از فناوری مناسب برای نظارت و حسابرسی دقیق واحد‌ها

۲- متناسب نمودن نظام‌های کنترل داخلی با حجم و پیچیدگی عملیات و گسترش شبکه بانکی

۳- بهره‌گیری از بازرسان و حسابرسان با تجربه و متخصص و سرمایه گذاری برای آموزش و تربیت چنین افرادی در شبکه بانکی

ج: به منظور اعمال مدیریت ریسک باید اقدامات زیر انجام شود:

۱- استقرار نظام‌های پیشرفته سخت افزاری و نرم افزاری به منظور جریان صحیح و شفاف اطلاعات

۱. ۲- ارتقا صحیح دانش تخصصی مدیران به منظور شناسایی انواع ریسک و اعمال مدیریت بر آنها

۲- تعیین ضوابط و سازوکارهای لازم برای سنجش و ارزیابی انواع ریسک

۳- ایجاد تغییرات و اصلاحات لازم در ساختار مقررات بانکی به منظور استفاده از استانداردهای بین‌المللی مربوط به مدیریت ریسک

د: پیشنهادهای درمورد نحوه اداره بانک‌ها:

۱- برای اداره بانک باید اعضای هیات مدیره موظف و غیر موظف توسط مجمع عمومی انتخاب شوند و اعضای هیات مدیره از بین خود یک نفر را به عنوان رئیس هیات مدیره و میر عامل انتخاب کنند (در شرایط فعلی رئیس هیات مدیره و مدیر عامل توسط مجمع انتخاب می‌شود).

۲- هیات مدیره دارای دو نقش سیاست گذاری و اجرایی باشد.

۳- تعداد اعضای هیات مدیره موظف و غیر موظف نباید بیش از ۷ نفر باشند.
۵: برای رفع نارسایی های موجود و ارایه خدمات بهتر به مردم باید به ترتیب اقدامات زیر را انجام داد.

- ۱- سرعت در ارایه خدمات و برخورد مناسب با ارباب رجوع
- ۲- از بین بردن نظام انحصاری بانک های دولتی و حذف مقررات کلیشه ای و اداری در بانک ها
- ۳- ایجاد اطمینان و اعتماد به نفس و شهامت در تصمیم گیری در بین مدیران و ارائه تسهیلات بانکی با شرایط آسان تر به متقاضیان
- ۴- ارتقاء کیفیت خدمات بانکی و تنوع بخشیدن به آن ها
- ۵- تعدیل نرخ سود تسهیلات، کفايت ميزان تسهيلات اعطائي، سرعت در بررسی طرح ها و پاسخگویی سريعتر به درخواست متقاضيان تسهيلات
- ۶- فرهنگ سازی و اطلاع رسانی مناسبتر به مشتریان به ویژه در رابطه با خدمات جدید
- ۷- تعدیل نرخ سود سپرده ها به نحوی که اندکی بیش از نرخ تورم سالیانه باشد

فرم بازخوانی کتابها، پایان نامه ها و مقالات پژوهشی

در موضوع: بررسی موانع و راهکارهای دریافت تسهیلات از بانک‌ها

محل بازیابی: ensani.ir

تاریخ بازخوانی:

بازخوان:

الف-مشخصات کلی

- ۱- عنوان گزارش: ارزیابی تأثیر غیرمستقیم سیاست‌های پولی بر عرضه تسهیلات بانکی از طریق ویژگیهای ترازنامه‌ای بانک‌های دولتی و غیردولتی
 - ۲- نوع گزارش: مقاله
 - ۳- دانشگاه(سازمان) محل تولید گزارش
 - ۴- نویسنده(نویسنده‌گان): اسدالله فرزین‌وش - حسن حیدری
 - ۵- استاد راهنمای(ناظر)
 - ۶- سال شروع
 - ۷- سال پایان ۱۳۹۰
 - ۸- محل انتشار: فصلنامه تحقیقات مدلسازی اقتصادی
-

ب-مشخصات روش شناختی

- ۹- سوالات محوری
- بررسی مسیر وامدهی در ایران و نقش ویژگی‌های مربوط به بانک‌ها و استحکام ترازنامه‌ای آنها در انتقال اثرات سیاست پولی در ایران
- ۱۰- فرضیه‌ها
- سیاست پولی در ایران بطور غیرمستقیم و از طریق ویژگی‌های مهم ترازنامه‌ای مانند اندازه، سرمایه و نقدینگی بانک‌ها بر میزان تهسیلات اعطایی آنها اثرگذار است و در نتیجه در شرایط انقباض پولی، بانک‌هایی که پیرامون این سه ویژگی در شرایط نامناسبی هستند، میزان تسهیلات خود را بیشتر کاهش می‌دهند.
- ۱۱- مدل تحلیلی

$$Log L_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 M P_t + \alpha_2 Z_{it} + \alpha_3 Z_{it} M P_t + \alpha_4 \pi_t + \alpha_5 y_t + \varepsilon_t$$

۱۳- متغیرهای مستقل و وابسته

- متغیر وابسته: شاخصی از وام‌های بانکی (L_{it})
- متغیرهای مستقل: شاخص سیاست پولی (MP)- بردار متغیرهای نماینده‌ی ویژگی‌های هر بانک (معمولًاً اندازه بانک و نقدینگی آن) (Z)- نرخ تورم (π)- نرخ رشد تولید ناخالص داخلی (Y)

۱۴- روش جمع آوری داده‌ها

- اطلاعات ترازنامه بانکهای تجاری دولتی، تخصصی و غیردولتی

۱۵- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

- داده‌های تابلویی(روش اثرات ثابت)

۱۶- دوره زمانی مورد بررسی

- دوره زمانی مطالعه با توجه به ترازنامه بانکهای تجاری کشور و نیز عمر کوتاه برخی از بانکهای جدید التأسیس غیردولتی متفاوت است.

۱۷- قلمرو جغرافیایی: ایران

۱۸- مهمترین نتایج

یافته‌ها نشان می‌دهد که سیاست پولی بطور مستقیم بانک‌ها را تحت تأثیر قرار نمی‌دهد. اما اثرات غیرمستقیم سیاست پولی از طریق تأثیرگذاری بر ویژگی‌های بانک‌ها، بویژه نقدینگی بانک‌ها بر میزان وام‌دهی آنها تأثیرگذار هستند. سیاست پولی در ایران بیشتر بر قدرت وام‌دهی بانک‌هایی مؤثر خواهد بود که نقدینگی بیشتری در اختیار دارند. اما در مورد بانک‌های دولتی، متغیری که اهمیت بیشتری دارد، سرمایه است. تأثیر غیرمستقیم سیاست پولی از طریق متغیر سرمایه در بانک‌های دولتی تقریباً ۱۰ برابر تأثیر غیرمستقیم نقدینگی است. لذا در شرایط انقباض پولی وام‌دهی بانک‌هایی که سرمایه کمتری دارند، بیش از سایر بانک‌های دولتی کاهش می‌یابد. اما در مورد بانک‌های غیردولتی، تنها نقدینگی بانک است که اهمیت دارد.

تورم بر میزان وام‌دهی بانک‌ها اثر منفی داشته است. بنابراین اتخاذ سیاستهای تورمی در نهایت سبب کاهش قدرت وام‌دهی بانک‌ها (دولتی و غیردولتی) خواهد شد و در نتیجه بر روند رشد بلندمدت اقتصادی اثرات منفی خواهد گذاشت.

۱۹- پیشنهادات:

بانک مرکزی می‌تواند برای اجتناب از کاهش وام‌دهی بانک‌های غیردولتی در شرایط انقباض پولی، نقش خود را بعنوان قرض‌دهنده آخر ایفا نموده و نقدینگی مورد نیاز این بانک‌ها را فراهم کند.

فرم بازخوانی کتابها، پایان نامه ها و مقالات پژوهشی

در موضوع: بررسی موافع و راهکارهای دریافت تسهیلات از بانکها

محل بازیابی: ensani.ir

تاریخ بازخوانی:

بازخوان:

الف-مشخصات کلی

۱- عنوان گزارش: بررسی وجود شکست ساختاری در رابطه میان توسعه بخش مالی و رشد اقتصاد و استخراج میزان بهینه ارائه تسهیلات بانکی به بخش خصوصی

۲- نوع گزارش: مقاله

۳- دانشگاه(سازمان) محل تولید گزارش

۴- نویسنده(نویسندگان): دکتر مهدی تقی - شعله باقری پرمهر - پریسا مهاجری

۵- استاد راهنمای(ناظر)

۶- سال شروع

۷- سال پایان ۱۳۹۰

۸- محل انتشار: فصلنامه پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی

ب-مشخصات روش شناختی

۹- سوالات محوری

- آیا در تعامل میان بخش مالی و رشد اقتصادی، میزان بهینه‌ای برای اندازه بخش مالی وجود دارد؟
- در صورت وجود اندازه بهینه برای بخش مالی، آیا این میزان به سطح درآمد کشورها بستگی دارد؟

۱۰- فرضیه ها

- در تعامل میان بخش مالی و رشد اقتصادی، میزان بهینه‌ای برای اندازه بخش مالی وجود دارد و این میزان به سطح درآمد سرانه کشورها بستگی دارد.

۱۱- نظریه راهنمای مدل رشد درونزا

۱۲- مدل تحلیلی

$$Y_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 F_{it} + \alpha_2 X_{it} - \eta EXTERA_{it} + u_{it}$$

$$EXTERA = D[F_{it} - (F_{it})^*]$$

۱۳- متغیرهای مستقل ووابسته

- متغیر وابسته: نرخ رشد تولید ناخالص داخلی در کشور آم (Y_{it})
- متغیرهای مستقل: نسبت اعتبارات اعطایی بانک‌ها به بخش خصوصی بر تولید ناخالص داخلی بعنوان شاخص‌های عمق مالی در کشور آم در زمان t - مجموعه‌ای از متغیرهای مؤثر در رشد اقتصادی در کشور آم در زمان t شامل نسبت سرمایه‌گذاری به تولید ناخالص داخلی بعنوان شاخصی برای سرمایه‌گذاری فیزیکی، لگاریتم نرخ ثبت‌نام در دبیرستان‌ها بعنوان شاخصی از سرمایه‌انسانی و میزان تولید ناخالص داخلی بعنوان شاخصی برای آزمون همگرایی رشد (X_{it})

۱۴- دوره زمانی مورد بررسی: ۱۹۶۱-۲۰۰۸

۱۵- قلمرو جغرافیایی: ۴۵ کشور

۱۶- مهمترین نتایج

نتایج برآوردها طی دهه‌های مختلف و در گروه‌های درآمدی مختلف، شکست ساختاری در رابطه توسعه بخش مالی و رشد اقتصادی را تأیید می‌کنند. نقاط شکست ساختاری و اندازه بهینه برای بخش مالی به سطح توسعه کشورهای بستگی دارد. تأثیر شاخص مالی بر رشد قتصادی در سطوح درآمدی مختلف متفاوت است. ناکارایی بخش مالی کوچک و یا بخش مالی بیش از اندازه گسترش یافته می‌تواند تأثیر منفی بر اقتصاد داشته باشد.

فرم بازخوانی کتابها، پایان نامه ها و مقالات پژوهشی

در موضوع: بررسی موافع و راهکارهای دریافت تسهیلات از بانکها

محل بازیابی:

تاریخ بازخوانی:

بازخوان:

الف-مشخصات کلی

- ۱- عنوان گزارش: تبیین عوامل مؤثر بر مطالبات معوق در صنعت بانکداری ایران
- ۲- نوع گزارش: گزارش طرح پژوهشی
- ۳- دانشگاه(سازمان) محل تولید گزارش:
- ۴- نویسنده(نویسندهان): حمید کردبچه، لیلا پردل نوش آبادی
- ۵- استاد راهنمای(ناظر):
- ۶- سال شروع :
- ۷- سال پایان : ۱۳۹۰
- ۸- محل انتشار: فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی ایران

ب-مشخصات روش شناختی

- ۹- سوالات محوری
- بررسی عوامل ایجاد مطالبات معوق بانک‌ها در صنعت بانکی ایران
- ۱۰- متغیرهای مستقل و وابسته:
 - متغیرهای خاص بانکی: نسبت وام به دارایی- اندازه بانک- شاخص کارایی عملیاتی- مالکیت دولت-
 - درجه تمرکز
 - متغیرهای کلان اقتصادی: شاخص سیکل تجاری- رشد GDP- نرخ تورم- نرخ بیکاری
- ۱۱- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها: داده‌های تابلویی
- ۱۲- دوره زمانی مورد بررسی : ۱۳۸۷-۱۳۸۱
- ۱۳- قلمرو جغرافیایی : ۱۲ بانک کشور

۱۴- سطح تحلیل: خرد

۱۵- واحد تحلیل: بنگاه (بانک)

۱۶- مهمترین نتایج

• کارایی عملیاتی، رفتار احتیاطی و نوع مالکیت بانک‌ها، متغیرهای تعیین‌کننده و معنادار در توضیح رفتار مطالبات معوق در نظام بانکی ایران هستند.

• وضعیت اقتصاد کلان اثر معناداری بر مطالبات معوق در نمونه مورد بررسی داشته است.

فرم بازخوانی کتابها، پایان نامه ها و مقالات پژوهشی

در موضوع: بررسی موانع و راهکارهای دریافت تسهیلات از بانکها

محل بازیابی: sid.ir

تاریخ بازخوانی:

بازخوان:

الف-مشخصات کلی

- ۱- عنوان گزارش: بررسی اثرات سیاست پولی بر حجم سپرده‌ها، تسهیلات اعطایی و نقدینگی نظام بانکی کشور (طی سال‌های ۱۳۸۲-۱۳۷۴)
- ۲- نوع گزارش : مقاله
- ۳- دانشگاه(سازمان) محل تولید گزارش:
- ۴- نویسنده(نویسنده‌گان): مهدی تقی - علی‌اصغر لطفی
- ۵- استاد راهنمای(ناظر):
- ۶- سال شروع
- ۷- سال پایان
- ۸- محل انتشار:

ب-مشخصات روش شناختی

- ۹- سوالات محوری
 - بررسی مکانیسم انتقال سیاست پولی از کanal اعتباری
- ۱۰- مدل تحلیلی
 - $\Delta \ln x_{it} = \mu_i + \alpha_1 \Delta \ln x_{it-1} + \alpha_2 \Delta \ln MP_{t-1} + \alpha_3 Z_{it} + \alpha_4 \pi_{t-1} + \alpha_5 y_{t-1} + \varepsilon_{it}$
- ۱۱- متغیرهای مستقل و وابسته
 - این مدل برای سه متغیر وابسته: مانده تسهیلات اعطایی بانکها، مانده سپرده بانکی و نقدینگی بانکها تخمین زده شده است.
- ۱۲- شاخص ها و معرفهها
 - تعداد بانکها N

X_{it} : سپرده‌ها، تسهیلات اعطایی و نقدینگی بانک i در زمان t

MP_t : شاخص سیاست پولی در زمان t

Y_t : نرخ رشد تولید ناخالص داخلی حقیقی

π_t : نرخ تورم

Z_{it} : ویژگی خاص بانک (اندازه بانک یا دارایی‌ها، ارزش سرمایه‌ای بانک)

۱۳- روش جمع آوری داده‌ها: کتابخانه‌ای

۱۴- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها: داده‌های تابلویی

۱۵- دوره زمانی مورد بررسی: ۱۳۷۴-۸۲

۱۶- قلمرو جغرافیایی: ایران

۱۷- مهمترین نتایج

در سطح نظام بانکی، شاخص سیاست پولی (سپرده قانونی) تأثیر منفی بر نرخ رشد حجم سپرده‌ی بانک‌ها و مانده تسهیلات اعطایی آنها می‌گذارد؛ یعنی کاهش نرخ سپرده قانونی (سیاست پولی انسباطی) باعث افزایش حجم سپرده‌ها و تسهیلات اعطایی بانک‌ها می‌گردد. بنابراین وجود کanal اعتباری سیاست پولی در ایران تأیید می‌شود اما از آنجا که این اثر بسیار ناچیز است، عملًا کارایی سیاست پولی و کارکرد کanal اعتباری از اعتبار ساقط می‌شود. اندازه بانک‌ها از نظر دارایی و ارزش سرمایه‌ای آنها، تأثیری بر جذب سپرده و تسهیلات اعطایی در سطح نظام کشور نداشته است. اما تأثیر آن بر نقدینگی بانک‌ها منفی بوده است؛ زیرا هرچقدر اندازه بانک‌ها افزایش یابد و میزان سرمایه آنها افزوده شود، چون دسترسی بانک‌ها به منابع مالی آسان‌تر صورت می‌گیرد، لذا بانک‌ها نیاز کمتری به نگهداری وجه نقد در خزانه خود احساس می‌کنند. از این رو، نرخ رشد نقدینگی بانک‌ها همزمان با بیشتر شدن دارائیها و سرمایه آنها کاهش می‌یابد. بر اساس مدل تخمین زده شده، نرخ رشد حجم سپرده‌ها و نرخ رشد مانده تسهیلات اعطایی داشته است، اما تأثیر آن بر نقدینگی بانک‌ها مثبت بوده است.

در سالهای مورد بررسی (۱۳۷۴-۸۲) رابطه مثبتی میان نرخ تورم و نرخ رشد سپرده‌ها و نرخ رشد نقدینگی نظام بانکی کشور وجود داشته است اما در همین سالها، رابطه میان نرخ تورم و نرخ رشد مانده تسهیلات نظام بانکی منفی بوده است.

۱۸- مهمترین پیشنهادات

۲. با توجه به تأثیر ناچیز سیاست پولی از طریق تغییر سپرده قانونی، ادامه اجرای این سیاست نمی‌تواند بانک مرکزی را در دستیابی به هدف کنترل تورم (مهمترین وظیفه بانک مرکزی) موفق گردد. لذا پیشنهاد می‌شود بانک مرکزی به منظور غلبه بر این مشکل، در کوتاه مدت از طریق ابزارهای دیگری همچون انتشار اوراق مشارکت، تعیین نسبت نقدینگی، تعیین سهمیه‌های اعتباری و نیز سقفهای

اعتباری (همچنانکه هم اکنون نیز استفاده می کند) برای بانک ها استفاده نماید. اما از آنجا که در بلند مدت تعیین سقفهای اعتباری و سهمیه بندی اعتبارات باعث ناکارایی در تخصیص اعتبارات می شود و احتمال انحراف از سهمیه های تعیین شده نیز وجود دارد، این ابزار از کارایی لازم برخوردار نخواهد بود.

۳. همانطور که نشان داده شد، سیاست پولی از طریق تغییر نرخ سپرده قانونی اثری اندک و ناچیزی بر

حجم سپرده ها، تسهیلات اعطایی و نقدینگی بانکها داشته است. در واقع وجود مکانیسم انتقالی کanal اعتباری سیاست پولی در ایران تأیید می شود، هر چند قدرت آن بسیار اندک است. انجام تحقیقاتی در خصوص علل ضعف این ابزار و راهکارهای برونو رفت از آن می تواند موضوع پژوهشهای آتی باشد.

۴. با توجه به اینکه مهمترین ابزارهای سیاست پولی عبارتند از تعیین نرخ سپرده قانونی، عملیات بازار باز و نرخ تنزیل مجدد، و با در نظر گرفتن این موضوع که دو مورد آخر به علت مغایرت با شرع اسلام ، و مورد اول نیز با در نظر گرفتن نتایج این تحقیق از کارایی برخوردار نیستند، انجام مطالعاتی در خصوص شناسایی و معرفی ابزارهای سیاست پولی مناسب با شرایط ایران، توصیه می شود.

۵. استقلال بانک مرکزی از دولت به منظور جلوگیری از تحمیل نتایج سیاستهای بودجه ای دولت بر سیاستهای پولی بانک مرکزی، راه دیگری برای کارآمد نمودن سیاستهای پولی در میان مدت و بلندمدت است که می تواند موضوع پژوهشهای آتی از این منظر باشد.

فرم بازخوانی کتابها، پایان نامه ها و مقالات پژوهشی

در موضوع: بررسی موانع و راهکارهای دریافت تسهیلات از بانکها

محل بازیابی: majlis.ir

تاریخ بازخوانی:

بازخوان:

الف-مشخصات کلی

- ۱- عنوان گزارش: بررسی عملکرد نظام بانکی با تأکید بر تسهیلات تکلیفی
- ۲- نوع گزارش: گزارش طرح پژوهشی
- ۳- دانشگاه(سازمان) محل تولید گزارش: مرکز پژوهش‌های مجلس
- ۴- نویسنده(نویسنده‌گان): دفتر مطالعات برنامه و بودجه
- ۵- استاد راهنمای(ناظر):
- ۶- سال شروع :
- ۷- سال پایان : ۱۳۸۱
- ۸- محل انتشار: مرکز پژوهش‌های مجلس

ب-مشخصات روش شناختی

۹- سوالات محوری

- ارزیابی نظام بانکی و عملکرد آن
- بررسی تسهیلات تکلیفی، مصوبات و عملکرد نظام بانکی

۱۰- مهمترین نتایج

۱. بررسی مصوبات شورای پول و اعتبار پیرامون سهم هر یک از بخش‌های اقتصادی از افزایش در مانده‌ی تسهیلات اعطایی بانک‌ها به بخش غیردولتی و عملکرد شبه‌بانکی بیانگر آن است که در طول سال‌های گذشته شبکه بانکی به مصوبات عالی‌ترین شورا در زمینه سیاست‌های پولی و اعتباری در این خصوص پایبند نبوده و از مقادیر مصوب تخطی نموده است. همچنین از اقدامات شورای مذکور و بانک مرکزی در برابر شبکه بانکی به دلیل رعایت ننمودن مصوبات شورای پول و اعتبار، گزارش یا اطلاعی در دست نیست.

۲. علیرغم حضور پرسابقه تسهیلات تکلیفی در قوانین بودجه، هیچگاه گزارش جامعی از طرف نظام بانکی در خصوص عملکرد اعطای تسهیلات تکلیفی به تفکیک اهداف موردنظر سیاستگذاران و تحقق آنها، وضعیت و تعداد طرح‌های استفاده‌کننده از این تسهیلات، درصد پیشرفت یا علل عدم پیشرفت این گونه طرح‌ها، اشتغال‌زایی آنها و ... ارائه نشده است.

۳. اگرچه همواره نظام بانکی، تسهیلات تکلیفی را دارای عوارض سوء اقتصادی برشمرده است و سهم دولت از سود سال‌های آینده و کارمزد معوق این تسهیلات را نجومی برآورد نموده است، اما بررسی‌ها نشان می‌دهد که مانده تسهیلات تبصره‌ای ۱۵/۷ درصد از کل مانده تسهیلات اعطایی بانک‌ها را تشکیل می‌دهد و این بخش عمدۀ اعتبارات و تسهیلات موردنیاز خود را از تسهیلات غیر تبصره‌ای تأمین کرده و می‌کند ولی بخش دولتی در استفاده از این تسهیلات ید طولایی داشته و دارد.

۴. بررسی مصوبات و عملکرد تسهیلات تکلیفی در سالهای ۱۳۷۸-۱۳۷۷ نشان می‌دهد که نظام بانکی به بسیاری از تکالیف خود در برابر بخش غیردولتی عمل نکرده است و به اغلب فعالیتهای مولد بخش غیر دولتی همچون طرح‌های بخش‌های کشاورزی، صنعت، معدن و طرح‌های حائز اولویت و ارتقاء کیفیت، بسیار کم تر از مقادیر مصوب نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی و هیأت محترم وزیران اعتبارات تکلیفی اعطا کرده است و فعالان بخش غیر دولتی از تسهیلاتی که قانونگذاران و سیاستگذاران در قانون بودجه برای آنها پیش بینی کرده اند، محروم مانده‌اند.

۱۱- مهمترین پیشنهادات

- لزوم انتشار بموقع و به روز آما منسجم از اهداف، مصوبات و عملکرد تسهیلات اعطایی بانک‌ها با تفکیک‌های گوناگون

فرم بازخوانی کتابها، پایان نامه ها و مقالات پژوهشی

در موضوع: بررسی موانع و راهکارهای دریافت تسهیلات از بانک ها

محل بازیابی: majlis.ir

تاریخ بازخوانی:

بازخوان:

الف-مشخصات کلی

۱- عنوان گزارش: بررسی چالش‌های نظام پولی و بانکی و ارائه پیشنهادهای قانونی برای برنامه

پنجم توسعه

۲- نوع گزارش: گزارش طرح پژوهشی

۳- دانشگاه(سازمان) محل تولید گزارش: مرکز پژوهش‌های مجلس

۴- نویسنده(نویسنده‌گان): دفتر مطالعات اقتصادی- تهیه و تدوین: صمد عزیزنژاد

۵- استاد راهنمای(ناظر): احمد شعبانی

۶- سال شروع :

۷- سال پایان : ۱۳۸۸

۸- محل انتشار: مرکز پژوهش‌های مجلس

ب-مشخصات روش شناختی

۹- سوالات محوری

• ارائه پیشنهادهایی برای برنامه پنجم توسعه در حوزه پولی و بانکی

• بررسی چالش‌های پیش روی نظام پولی و بانکی

• تبیین جایگاه نظام پولی و بانکی در برنامه چهارم توسعه

۱۰- مهمترین نتایج:

اهم چالش‌های پیش رو نظام پولی و بانکی حاصل از نوع نگاه خاص دولت نهم به نقش نظام بانکی در نحوه سیاست‌های پولی و بانکی:

۱. مخدوششدن رابطه مالی و حقوقی دولت با بانک مرکزی و تدوم عزل و نصب ها در نظام بانکی و اعمال سیاست‌های تکلیفی و سهمیه بندی تسهیلات بانکی میان بخش‌های اقتصادی بر خلاف جهت گیری برنامه چهارم توسعه اقتصادی

۲. تلقی دولت از بانک های تجاری به عنوان نهاد های توسعه ای که فارغ از ریسک های مالی باید سپرده های خود را در اختیار اهداف اجتماعی و رفاهی دولت قرار دهند.
 ۳. تعیین اداری نرخ های سود بانکی (سپرده و تسهیلات) بدون توجه به سازو کار بازار و شرایط اقتصادی
 ۴. اصرار بر کاهش نرخ های سود تسهیلات بانکی در شرایط تورم، فشار بر منابع بانک ها را مضاعف کرده و احتمالاً موجب فساد مالی و اداری در شبکه بانکی شده است.
 ۵. کاهش نرخ سود تسهیلات در شرایط تورمی می تواند موجب افزایش تقاضا بر تسهیلات و الزام بانک ها بر پذیرش پروژه های اقتصادی کم بازده شود.
 ۶. عدم رعایت کفايت سرمایه در بانک های تجاری دولتی و استانداردهای نظارتی موجب تضعیف موقعیت مالی بانک ها شده است.
 ۷. تاثیر پذیری شدید رشد نقدینگی از سیاست های بودجه ای و مالی دولت و تضعیف بانک مرکزی در اعمال سیاست های پولی.
 ۸. حذف شورای پول و اعتبار و احواله وظایف آن به کمیسیون اقتصادی دولت و ایجاد اختلال در فرآیند سرمایه گذاری پولی هر چند که در سال ۱۳۸۸ مجدداً این شورا احیا شده است.
 ۹. عدم حمایت دولت از بانک مرکزی در اجرای قانون بازار غیر متشکل پولی و اعتباری – مصوب دی ماه ۱۳۸۳ – و نتیجتاً تداوم فعالیت موسسات اعتباری غیر بانکی غیر مجاز و خارج از نظارت بانک مرکزی که موجب آسیب بر سیاست های پولی شده است.
 ۱۰. افزایش بدھی دولت و بانک های دولتی به بانک مرکزی و ناتوانی بانک مرکزی جهت مقابله با آن به دلایل مختلف.
 ۱۱. افزایش مطالبات سرسید گذشته و معوق بانک ها و آسیب به جریان منابع بانکها به طوری که تا پایان مهر ماه سال ۱۳۸۸ نسبت مطالبات معوق به کل تسهیلات اعطایی در کشور به حدود ۱۴ درصد رسیده است.
 ۱۲. ضعف در مدیریت منابع و مصارف بانک ها و ناتوانی بانک مرکزی در الزام بانک ها بر بهبود مدیریت منابع و مصارف، طبیعی است شبکه بانکی با چالش ها و معضلات مذکور قادر به ایفای نقش خود نبوده و انتظارات عمومی از شبکه بانکی با این مشکلات، تحقق نیافتند خواهد بود. بدون تغییر در نگاه و نگرش سیاست های پولی و اعتباری، شرایط بانکی با شرایط دشوارتری مواجه خواهد شد. بدون شک یک تجدید فکر و نگرش نسبت به شبکه بانکی و برگشت به مسیر ترسیم شده برای سیاست های پولی و بانکی در برنامه چهارم توسعه- به ویژه ماده (۱۰) این قانون- و فراهم کردن بستر رقابتی برای نظام بانکی اجتناب نا پذیر است.
 ۱۳. عدم اجرای قانون عملیات بانکی بدون ربا.
- ۱۱- مهمترین پیشنهادات

۱. تأمین مالی بنگاههای موجود و سرمایه‌گذاری جدید برای تولید در شبکه بانکی و درون بانک‌ها بر اساس روش‌های تجهیز و تخصیص منابع تفکیک شود.
۲. هر رئیس جمهور در هر دوره، قادر به تعویض دو عضو با انتخاب مجلس باشد و بنابراین اکثریت مجمع تغییری نکند.
۳. انتخاب مجدد رئیس کل بانک مرکزی و قائم مقام وی فقط برای یکبار مجاز است.
۴. اعضای مجمع عمومی بانک وظیفه نظارت بر عملکرد رئیس کل بانک مرکزی و قائم مقام وی را داشته و در صورت تشخیص عدم توانایی، قادر به عزل آنها باشند.
۵. دولت مجاز شود بخشی از سود انباسته شده خود نزد بانک‌های دولتی و بیمه ایران را برای افزایش سرمایه دولت در بانک‌ها و شرکت‌های بیمه دولتی به نحو عادلانه بر اساس سهم دولت در این بانک‌ها یا شرکت‌ها اختصاص دهد.
به منظور حفظ اعتماد متقابل مردم و نظام بانک کشور (مؤسسات مالی و اعتباری و صندوق‌های قرض‌الحسنه) نظامی جهت پوشش بیمه اصل سپرده‌ها و بازگشت تسهیلات تهیه و تدوین شود.

۳- فهرست مقالات و گزارش‌های رصد شده

۱. تقی، مهدی، شعله باقری پرمهر و پریسا مهاجری (۱۳۹۰)، بررسی وجود شکست ساختاری در رابطه میان توسعه بخش مالی و رشد اقتصاد و استخراج میزان بهینه ارائه تسهیلات بانکی به بخش خصوصی، پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی، شماره ۴
۲. سعیدی، علی و مهسا مشایخی (۱۳۹۱)، ظرفیت دریافت تسهیلات مالی بانکی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس، پژوهش‌های حسابداری مالی، شماره ۴
۳. لزگی، فهیمه، علیرضا امینی و علی حقیقت (۱۳۸۸)، بررسی و تحلیل میزان اثربخشی تسهیلات اعطایی شبکه بانکی استان قزوین بر رشد بخش‌های عمده اقتصادی طی سال‌های ۱۳۷۶-۱۳۸۴، پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، شماره ۴۹
۴. برادران شرکاء، حمیدرضا و داود چراغی (۱۳۷۹)، بررسی اثرتسهیلات تکلیفی سرمایه‌گذاری در قالب تبصره‌های سرمایه‌گذاری قوانین بودجه سنتی بر سرمایه‌گذاری، پژوهشنامه بازرگانی، شماره ۱۵
۵. محقق‌نیا، محمدجواد (۱۳۸۸)، بررسی جایگاه قرض الحسن در نظام بانکی جمهوری اسلامی ایران، معرفت اقتصاد اسلامی، شماره ۱
۶. شعبانی، احمد و عبدالحسین جلالی (۱۳۹۰)، دلایل گسترش مطالبات معوق در نظام بانکی ایران و بیان راهکارهایی برای اصلاح آن، برنامه‌ریزی و بودجه، شماره ۱۱۵
۷. کریمی، فرزاد و مهدی زاهدی کیوان (۱۳۸۹)، تخصیص بهینه اعتبارات بانکی به متقدیان در بخش‌های مختلف کشاورزی به کمک منطق فازی، پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، شماره ۵۶
۸. قاسمی، عبدالرسول و اسفندیار جهانگرد (۱۳۹۰)، برآورد کارایی مؤلفه‌ای شعب بانک مسکن در تجهیز منابع و تخصیص تسهیلات: رویکرد مدل ابرکارایی با محدودیت‌های وزنی، مدیریت صنعتی (دانشگاه تهران)، شماره ۶
۹. سلامی، حبیب‌الله و علی بهمنی (۱۳۸۰)، اثر تعیین نرخ سود تسهیلات بر کارائی بانکداری اسلامی، پژوهش‌های رشد و توسعه پایدار، شماره ۲
۱۰. شیرانی، علیرضا (۱۳۸۳)، آسیب‌شناسی اداری نظام بانکی کشور: مشکلات و تنگناها، مطالعات مدیریت بهبود و تحول، شماره ۴۱ و ۴۲
۱۱. نظری، حسن آقا (۱۳۸۷)، نظریه مشارکت در سود و زیان: چالش‌ها و راهکارها، اقتصاد اسلامی، شماره ۲۹
۱۲. راعی، رضا و سعید فلاح‌پور (۱۳۸۷)، کاربرد ماشین بردار پشتیبان در پیش‌بینی درماندگی مالی شرکت‌ها با استفاده از نسبت‌های مالی، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۵۳
۱۳. علی رازینی، ابراهیم و امیررضا سوری (۱۳۸۶)، تأثیر ادغام تمرکز و ریسک اعتباری بر کارایی صنعت بانکداری ایران ۱۳۸۴-۱۳۸۰، اقتصاد و تجارت نوین، شماره ۱۰ و ۱۱

۱۴. حسینی، میرزا حسن و سمیه قادری (۱۳۸۹)، مدل عوامل مؤثر بر کیفیت خدمات بانکی، چشم انداز مدیریت بازار گانی، شماره ۳۶
۱۵. حشمتی مولایی، حسین (۱۳۸۵)، عوامل مؤثر بر موانع مالی و تسهیلاتی در ارتباط با سرمایه‌گذاری صنعتی در ایران، مجلس راهبرد، شماره ۵۲
۱۶. حکیمیان، محمدحسین (۱۳۸۴)، صنایع ایران در چنبره مشکلات نظام بانکی، مدیرساز، شماره ۱۶
۱۷. کردبچه، حمید و لیلا پردل نوش‌آبادی (۱۳۹۰)، تبیین عوامل مؤثر بر مطالبات عموق در صنعت بانکداری ایران، پژوهش‌های اقتصادی ایران، شماره ۴۹
۱۸. بروزی، محمدواعظ، هوشنگ شجری، سعید صمدی و محمد اکبری گلنگدری (۱۳۹۰)، تأثیر تسهیلات صنعتی بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در صنعت و معدن، پژوهشنامه اقتصادی، شماره ۴۰
۱۹. احمدیان، اعظم (۱۳۹۲)، ارزیابی صنعت بانکداری در ایران (مقایسه سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰)، پژوهشکده پولی و بانکی
۲۰. تقی، مهدی و علی‌اصغر لطفی (۱۳۸۵)، بررسی اثرات سیاست پولی بر حجم سپرده‌ها، تسهیلات اعطایی و نقدینگی نظام بانکی کشور طی سال‌های ۱۳۷۴-۱۳۸۲، پژوهشنامه اقتصادی، شماره ۲۰
۲۱. مهدوی، فرید (۱۳۷۸)، بررسی و تحلیل نحوه اعطای تسهیلات در نظام بانکی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه مازندران
۲۲. مهدوی، فرید (۱۳۷۶)، "بررسی و تحلیل نحوه اعطای تسهیلات در نظام بانکی"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه مازندران
۲۳. دیهیم، حمید و وهابی، معصومه (۱۳۸۲)، "دسترسی زنان به اعتبارات نظام بانکی"، پژوهش زنان، دوره اول، سال سوم، شماره ۷
۲۴. رفیعی، خدیجه (?)، "ارزیابی میزان پوشش‌دهی تسهیلات اعطایی (وام مسکن) در هزینه ساخت‌وساز"، مجله اقتصادی، شماره ۲۷ و ۲۸
۲۵. شرقی فرد حقیقی (۱۳۷۷)، "شرکت‌های تعاونی و تسهیلات بانکی"، تعاون، شماره ۸۲
۲۶. شرانی، علیرضا (?)، "آسیب‌شناسی اداری نظام بانکی کشور، مشکلات و راهکارها"، مطالعات مدیریت، شماره ۴۱ و ۴۲
۲۷. ورمزیاری، حجت، خلیل کلانتری و حسین شعبانی فمی (۱۳۸۹)، "تحلیل عوامل مؤثر بر نحوه استفاده از تسهیلات بانکی کشاورزی (مورد شهرستان خوی)", پژوهش‌های روستایی، دوره ۱، شماره ۳
۲۸. محسنی، حسین (۱۳۸۹)، "چالش‌های نظام بانکی کشور"، بانک و اقتصاد، شماره ۱۰۸
۲۹. تقی، مهدی، شعله باقری پرمهر و پریسا مهاجری (۱۳۹۰)، "بررسی وجود شکست ساختاری در رابطه میان توسعه بخش مالی و رشد اقتصاد و استخراج میزات بهینه ارائه تسهیلات بانکی به بخش خصوصی"، پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی، سال اول، شماره ۴
۳۰. هوشمندی، حمید (۱۳۸۴)، "گرانی نرخ تسهیلات بانکی در ایران"، گزرش، شماره ۱۶۷

۳۱. شعبانی، احمد و جلالی، عبدالحسین (۱۳۹۰)، "دلایل گسترش مطالبات معوق در نظام بانکی ایران و بیان راهکارهایی برای اصلاح آن"، برنامه‌ریزی و بودجه، سال شانزدهم، شماره ۴، صص ۱۸۱-۱۵۵
۳۲. عباسزاده، حسن، حسن درویش، سیدمهدی الوانی و جمشید صالحی صدقیانی (۱۳۹۰)، "الگوی استراتژی گرایش به کارآفرینی در نظام بانکی ایران"، مطالعه مدیریت راهبردی، شماره ۷، صص ۱۱۶-۹۹
۳۳. صمدمی، حسین و امیرجان، رضا (۱۳۹۰)، "بررسی اثر تسهیلات بانکی بر ارزش افزوده بخش صنعت و معدن"، پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، سال نوزدهم، شماره ۵۹، صص ۱۵۰-۱۲۹
۳۴. مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۳۸۸)، "بررسی چالش‌های نظام پولی و بانکی و ارائه پیشنهادهای قانونی برای برنامه پنجم توسعه"، دفتر مطالعات اقتصادی، شماره مسلسل ۹۹۹۸
۳۵. کردبچه، حمید و پردل نوش‌آبادی، لیلا (۱۳۹۰)، "تبیین عوامل مؤثر بر مطالبات معوق در صنعت بانکداری ایران"، پژوهش‌های اقتصادی ایران، سال شانزدهم، شماره ۴۹، صص ۱۵۰-۱۱۷
۳۶. مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۳۸۶)، "کاهش نرخ سود تسهیلات بانکی"، دفتر مطالعات اقتصادی، شماره مسلسل ۸۴۴۳
۳۷. مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۳۸۶)، "اظهارنظر کارشناسی درباره: طرح تسهیل اعطاء تسهیلات بانکی و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجراء طرح‌های تولیدی و افزایش منابع مالی و کارایی بانکها"، دفاتر معاونت پژوهشی، مطالعات اقتصادی و مطالعات حقوقی، دوره هفتم، سال سوم، شماره ۶۶۸
۳۸. منصوری، علی و عادل آذر (۱۳۸۱)، "طراحی و تبیین مدل کارآمد تخصیص تسهیلات بانکی- رویکرد شبکه‌های عصبی، رکرسیون لجستیک و خطی"، مدرس علوم انسانی، دوره ۶، شماره ۳، صص ۱۴۶-۱۲۵
۳۹. احمدی‌کلیجی، سینا و علی دریجانی (۱۳۸۴)، "برآورد هزینه‌های مبادله دریافت تسهیلات رسمی توسط کشاورزان (مطالعه موردی استان گلستان)", اقتصاد کشاورزی، جلد ۶، شماره ۲، صص ۱۰۰-۸۳
۴۰. صادقی، ح. و فایی بگانه، ر.، محمدغفاری، ح. و مسایلی ا. (۱۳۸۸)، "برآورد هزینه‌های مبادله در اقتصاد ایران با رویکرد منطق فازی"، پژوهش‌های اقتصادی، ۱۰(۳)، صص ۱۴۹-۱۲۵
۴۱. هیبتی، فرشاد و صادق طایفه‌تقی لو (۱۳۸۵)، "کیفیت تسهیلات اعطایی: بررسی تطبیقی رویه فعلی ارزیابی کیفیت تسهیلات اعطایی در یکی از بانک‌های کشور با رویه کمیته بال"، بانک و اقتصاد، شماره ۷۵
۴۲. میربهاری، مهرزاد (۱۳۸۱)، "تسهیلات تکلیفی و اثرات آن بر سیستم بانکی کشور"، بانک و اقتصاد، شماره ۲۴
۴۳. امیراصلانی، اسدالله (۱۳۷۸)، "معیارها و روش‌های اعطای تسهیلات در نظام بانکداری اسلامی و راههای بهبود آن"، دهمین سمینار بانکداری اسلامی
۴۴. آخانی، زهرا (۱۳۸۴)، "عملکرد تسهیلات اعطایی به بخش صنعت استان مرکزی در سال‌های ۱۳۸۲-۱۳۷۹"، مجله اقتصادی، شماره ۴۷ و ۴۸
۴۵. مجیدی‌نیا، مهدی (۱۳۸۲)، "بررسی عوامل مرتبط با رضایت مشتریان از تسهیلات بانکی"، بانک و اقتصاد، شماره ۴۳

۴۶. امیری، رضا (۱۳۸۵)، "تأثیر عوامل متفاوت بر نرخ سود تسهیلات بانکی"، بانک و اقتصاد، شماره ۷۲
۴۷. ختایی، محمود و رویا سیفی‌پور (۱۳۸۴)، "بازار مالی دوبخشی و اثر آن بر سرمایه‌گذاری در اقتصاد ایران"
۴۸. مرکز پژوهش‌های اقتصادی ایران، شماره ۲۴ پژوهش‌های اقتصادی ایران
۴۹. مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۳۹۱)، بررسی تمرکز تسهیلات بانکی کشور در استان تهران، دفتر مطالعات اقتصادی
۵۰. مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۳۹۱)، بررسی عوامل موثر بر هزینه‌های مبادله در فرآیند دریافت تسهیلات بانکی (مطالعه موردي تولیدکنندگان گل و گیاه تهران)، گروه مطالعات محیط کسب و کار